

MRF 2021.41

Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse af 29. januar 2021, j.nr. 18/05549

Miljø- og Fødevarerklagenævnet stadfæstede uden strategisk miljøvurdering fredning af Stevns Klint, der for en del er udlagt som Natura 2000-område med ændringer i bl.a. stiforløb og fredningens afgrænsning bl.a. begrundet med områdets enestående natur i form af den prioriterede naturtype kalkoverdrev. Dissens.

Fredningsnævnet for Østsjælland afsagde den 1. maj 2017 kendelse om fredning af Stevns Klint i en fredningssag rejst af Stevns Kommune og Danmarks Naturfredningsforening (DN). Fredningsområdet omfattede arealer på ca. 128 ha, hvoraf størstedelen var ejet af 44 private lodsejere, og hvor Stevns Kommune og Naturstyrelsen tilsammen ejede ca. 63 ha. En del af fredningsområdet er udlagt som Natura 2000-område (Holtug Kridtbrud), hvor udpegningsgrundlaget er stor vandsalamander, de kalkholdige søer og vandhuller med Kransnålalger samt overdrev og krat på en bund med varierende kalkholdighed. I fredningsforslaget var anført, at ifølge habitatdirektivet ”skal produktionen på arealer, som påvirker Natura2000-områder, tilrettelægges, så den ikke forringer udpegningsgrundlaget”. Det fremgik videre af fredningsforslaget, at området var afgrænset til den del af Stevns Klint, der som hovedpart var udpeget som UNESCO-verdensarv, og som ikke befandt sig under jord- eller havoverflade. Formålet med fredningen var bl.a. at sikre og forbedre den stedlige flora og fauna og de rekreative værdier, der var knyttet til klinten, ligesom fredningen skulle bevare områdets geologiske og kulturhistoriske værdier. For at sikre offentlighedens adgang ville fredningen omfatte et eksisterende ca. 20 km langt kystnært stiforløb, der var etableret som følge af en frivillig aftale mellem Stevns Kommune og de berørte lodsejere. Fredningen omfattede derfor en 25 meter bræmme fra klintekanten ind i landet, så trampestien i tilfælde af skred kunne rykkes længere væk fra klintekanten. Fredningsnævnet fandt, at det ikke var nødvendigt at pålægge bræmmen bestemmelser om, at denne skulle være dyrkningsfri, eller at der skulle etableres et næringsfattigt kalkoverdrev, hvorfor arealerne inden for bræmmen kunne benyttes til landbrugsmæssige formål som hidtil. Fredningskendelsen blev påklaget af en række lodsejere og af DN, Dansk Botanisk Fordeling og Dansk Ornitologisk Forenings lokalafdeling. Mens klagesagen verserede, traf

fredningsnævnet den 19. februar 2019 SMV-screeningsafgørelse efter miljøvurderingslovens § 10 om, ”at der ikke er pligt til at udarbejde en miljøvurdering i forbindelse med behandlingen af forslaget om fredning af Stevns Klint”. Denne afgørelse blev ikke påklaget til Miljø- og Fødevarerklagenævnet. Lodsejerne gjorde i klagesagen gældende, at fredningen ikke var nødvendig, idet de geologiske og kulturhistoriske værdier samt adgangsforholdene var tilstrækkeligt sikret ved gældende lovgivning og ved aftalen om stiforløbet, og at der derfor var tale om et ekspropriativt indgreb. DN og de andre foreninger gjorde i klagesagen gældende, at klinteprofilets sjældne flora og fauna med kalkoverdrev var svært påvirket af den landbrugsmæssige drift med gødskning og sprøjtning, og at der derfor burde stilles krav om, at bræmmen skulle være dyrkningsfri. For så vidt angik fredningens gennemførelse delte Miljø- og Fødevarerklagenævnets medlemmer sig i to (5 mod 2). Miljø- og Fødevarerklagenævnets flertal fandt, at området var fredningsværdigt, idet Stevns Klint udgjorde en af de nationalt værdifulde lokaliteter, som beskrevet i Handlingsplan for fredning 2013. Flertallet tiltrådte endvidere fredningsnævnets begrundelse for at frede et ubrudt stiforløb langs klinten. Mindretallet fandt derimod, at fredningen var unødvendig, da formålet med fredningen kunne opnås ved frivillige aftaler, ligesom klinten i forvejen var fuldt beskyttet som følge af udpegningen som UNESCO-verdensarv. Også for så vidt angik fredningens indhold delte klagenævnets medlemmer sig i flere dissenser. Et flertal i nævnet (5 mod 2) fandt, at bestemmelsen i det oprindelige fredningsforslag om en sprøjte- og dyrkningsfri bræmme på 25 m fra klintekanten, som fredningsnævnet havde fjernet, burde genindføres af hensyn til at sikre klinten og udvikle områdets enestående natur. Med disse og yderligere ændringer traf Miljø- og Fødevarerklagenævnet afgørelse om at gennemføre fredning af Stevns Klint i Stevns Kommune.

Kommentar: Det fremgår af sagsforløbet, at fredningsnævnets kendelse af Stevns Klint blev afsagt, uden at spørgsmålet om miljøvurdering af fredningsforslaget efter miljøvurderingsloven blev overvejet og uden en screeningsafgørelse efter habitatbekendtgørelsens § 6, stk. 1, selv om en del af fredningsområdet er beliggende i et Natura 2000-område. Det fremgår videre, at fredningsnævnet knap to år senere, mens klagesagen verserede, forsøgte at ”reparere” den manglende afgørelse efter miljøvurderingsloven ved en screening efter miljøvurderingslovens § 10, og at Miljø- og Fødevarerklagenævnet herefter ændrede fredningskendelsen for bl.a. langsigtet at sikre offentlighedens adgang på et stiforløb. Disse ændringer blev vedtaget, uden der skete en fornyet screening efter miljøvurderingsloven af ændringen og uden screeningsafgørelse efter habitatbekendtgørelsens § 6, stk. 1.

Sammenholdes Miljø- og Fødevarerklagenævnets fredningskendelse af Stevns Klint med EU-Domstolens fortolkning af SMV-direktivet og habitatdirektivets art. 6(3), er der en betydelig uoverensstemmelse. En fredningskendelse er omfattet af miljøvurderingslovens regler om miljøvurdering af planer og programmer (SMV), og en fredningskendelse er derfor også omfattet af habitatdirektivets art. 6(3), når et af formålene er at sikre offentlighedens adgang, da dette ikke er et formål, som kan fritage for habitatvurdering efter art. 6(3). Manglende screening af planer og projekter efter habitatdirektivets art. 6(3) udløser efter både Domstolens og Miljø- og Fødevarerklagenævnets (nyere) praksis ugyldighed af afgørelsen. I forhold til SMV-direktivet vil en habitatvurdering efter habitatdirektivets art. 6(3) udløse obligatorisk miljøvurdering efter SMV-direktivet, jf. ligeledes miljøvurderingslovens § 8, stk. 1, nr. 2. Fredningskendelsens § 2 indeholder bestemmelser om stiforløb, og §§ 4 og 5 fastsætter restriktioner for drift anvendelse og bygninger, hvilket i en vis udstrækning omfatter projekter omfattet af VVM-direktivet, hvor der er obligatorisk SMV, når afgørelsen vedtages af et statsligt organ, jf. EU-Domstolens dom i sag C-444/15. Der verserer en tysk sag for Domstolen (sag C-300/20) om, hvorvidt generelle forbud i planer for at beskytte natur er omfattet af obligatorisk SMV efter SMV-direktivet. Selv hvis man måtte antage, at fredningen af Stevns Klint kan ske uden habitatvurdering efter habitatdirektivets art. 6(3), og at fredningskendelsen ikke er omfattet af obligatorisk SMV, må de af Miljø- og Fødevarerklagenævnet gennemførte ændringer af fredningskendelsen mht. stiforløbet efter min opfattelse anses af en karakter, der som minimums udløser en SMV-screening og formentlig en miljøvurdering, jf. sag C-473/14, hvilket i sig selv taler for, at fredningskendelsen er ugyldig. Det er således vanskeligt at finde holdepunkt for, at de i sag C-24/19 (**MRF 2020.9 EUD**) anførte betingelser for midlertidigt at opretholde fredningskendelsen er opfyldt. Miljø- og Fødevarerklagenævnet kunne på denne baggrund vælge af egen drift at genoptage sagen for en stillingtagen og afklaring af de ovennævnte EU-retlige spørgsmål, hvormed det undgås, at der senere rejses tvivl om fredningskendelsens gyldighed.



29. januar 2021
Sagsnr. 18/05549

AFGØRELSE FRA MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

MILJØ- OG
FØDEVA REKLAGENÆVNET
Toldboden 2
8800 Viborg

AFGØRELSE om fredning af Stevns Klint i Stevns Kommune

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse efter naturbeskyttelseslovens § 44, stk. 1, jf. § 40.¹

Tlf. 72 40 56 00
CVR-nr. 37795526
nh@naevneshus.dk
www.naevneshus.dk

Miljø og Fødevareklagenævnet ophæver Fredningsnævnet for Østsjællands afgørelse af 1. maj 2017 om at gennemføre fredning af Stevns Klint i Stevns Kommune.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse om at gennemføre fredning af Stevns Klint i Stevns Kommune på følgende ejendomme, der er afgrænset som vist på det medfølgende fredningskort, og som helt eller delvist omfatter følgende matrikelnumre:

Holtug By, Holtug:

del af 20b, del af 20h, del af 20k, del af 20i, del af 21d, del af 21e, 22g, del af 22f, del af 22h, del af 32e, del af 32f, del af 33d, del af 33e, del af 33f, del af 33g, del af 33i, del af 34a, del af 35b, del af 36a, del af 36d,

Sigerslev By, St. Heddinge

del af 17d, del af 19c, del af 19d, del af 21a, del af 21d, del af 24b, 24c, 24h, del af 25c, del af 25e, del af 25h, del af 32c, del af 34b, del af 63c, 66

Tommestrup By, St. Heddinge

del af 3b, del af 3f, del af 3n, del af 4d, del af 4f, del af 10b, del af 10d, del af 11a, del af 11b, 12c, del af 15a, del af 18a, del af 20a, 36a, 36b, 33a, 33b, 37

¹ Lovbekendtgørelse nr. 240 af 13. marts 2019 om naturbeskyttelse med senere ændringer

Højerup By, Højerup

del af 3c, del af 3d, del af 3e, del af 3q, del af 3r, del af 3t, del af 3ø, del af 4a, del af 4f, del af 22a, del af 25b, del af 26f, del af 26g, del af 27a, del af 31, del af 36, del af 41a, 41b, del af 42, 44

Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge

del af 23a, del af 24c, 24e, 24r, 24t, 24v, 26i, 27b, 27c, 27g, 28b, del af 32a, del af 34, 62, 70a, 70b, del af 7000c, del af 7000x

samt i alt 11,18 ha umatrikulerede arealer.

Fredningen af Stevns Klint gennemføres med følgende bestemmelser, som herefter gælder for fredningen:

§ 1 Fredningens formål

1. At sikre og bevare områdets geologiske værdier af enestående, universel betydning.
2. At bevare og fremme områdets karakteristiske naturtyper for at skabe et artsrigt plante- og dyreliv, herunder særligt de naturtyper og arter, som er knyttet til naturtypen næringsfattigt kalkoverdrev.
3. At sikre områdets helt særegne kulturhistoriske værdier som er knyttet til klinten.
4. At sikre og understøtte relevante formidlings- og forskningsmæssige tiltag med udgangspunkt i de unikke, stedlige værdier og samspillet mellem dem.
5. At sikre offentligheden god tilgængelighed til den geologiske verdensarv samt til den særlige kulturarv og natur via et sammenhængende, kystnært stiforløb, Stevns Klint Trampesti.
6. At sikre og forbedre de rekreative værdier - herunder oplevelser, der er knyttet til klinten, naturen, verdensarven samt udsigten over havet.
7. At sikre en generel bæredygtighed og bred forankring i udforskningen, forvaltningen, publikumsadgangen og formidlingen af områdets natur- og kulturværdier.
8. At medvirke til at sikre, at naturtyper og arter, som er omfattet af Natura 2000-beskyttelse, har en gunstig bevaringsstatus.

§ 2 Fredningsområdet

Fredningsområdet afgrænses som vist på medfølgende fredningskort.

Det fredede område afgrænses i øst-vestlig retning mod vandet af linjen for højeste daglige vandstand til 25 meter fra klinteoverkanten ind i landet som vist på fredningskortet og forløber i nord-sydlig retning langs Stevns Klint fra den sydlige del af matr.nr. 36a, Holtug By, Holtug i nord til Rødvig i syd. Visse offentligt ejede arealer er omfattet af fredningen i

større omfang. Enkelte steder er alene klinteprofilen og klinteoverkanten omfattet af fredningen. I det omfang det nye stiforløb i den ubrudte Stevns Klint Trampesti fra matr.nr. 36a, Holtug By, Holtug til Rødvig ligger uden for fredningsområdet, er denne sti også omfattet af fredningen. Det samme gælder eksisterende og nye tilslutningsstier, der er vist på fredningskortet. Private haver er ikke omfattet af fredningen.

§ 3 Bevaring af området

Det fredede område skal bevares i sin nuværende tilstand, medmindre en tilstandsændring er tilladt eller påbudt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation.

§ 4 Arealernes drift og anvendelse

1. Der etableres en i udgangspunktet 25 meter bred bræmme fra klintekanten og ind i land. De omfattede arealer i bræmmen må ikke opdyrkes, gødskes, sprøjtes, kalkes eller omlægges. Fredningsnævnet kan dog i særlige tilfælde dispensere til brug af bekæmpelsesmidler i forbindelse med bekæmpelse af invasive arter. Følgende matrikler er undtaget fra dette forbud: matr.nr. del af 3d, del af 41a, del af 36, del af 42, del af 31, del af 3a, del af 3q, 41b, 44, Højerup By, Højerup.
2. Plejemyndigheden kan foretage mindre foranstaltninger som f.eks. flytning af stien, fældning af træer med mere af blandt andre sikkerhedsmæssige hensyn.
3. Plejen tilrettelægges, så særligt naturtypen næringsfattigt kalkoverdrev fremmes. Den nærmere naturpleje tilrettelægges i en plejeplan, jf. § 9.
4. På arealerne inden for fredningen må der ikke plantes træer eller buske, og arealerne må ikke tilplantes med udsigtshæmmende afgrøder.
5. Eksisterende træer og buske på klintekanten kan bevares med hjemmehørende arter. Plejemyndigheden sikrer udsigtskiler passende steder. Den nærmere drift og vedligeholdelse fastlægges i plejeplanen.
6. Flyvning er ikke tilladt med udgangspunkt fra fredningsområdet. Undtaget herfra er flyvning med paraglidere og lignende ikke-motoriserede luftfartøjer med udgangspunkt fra udpegede strækninger på klinten. Plejemyndigheden udpeger i samarbejde med [V1] disse flyvestrækninger, som kan flyttes under hensyn til fuglenes yngleaktiviteter i området.
7. Rappelling/klatring er ikke tilladt inden for fredningsområdet undtagen i særlige tilfælde med plejemyndighedens godkendelse.

§ 5 Byggeri

1. Der må ikke etableres nye boliger i fredningsområdet, hverken i eksisterende bebyggelse eller som nybyggeri.
2. Der må ikke opføres anden ny bebyggelse såsom skure, boder og jagthytter. Forbuddet omfatter tillige legefaciliteter, terrasser, drivhuse og andre indretninger uden tilknytning til den eksisterende bebyggelse. Fredningen er ikke til hinder for, at sådanne konstruktioner kan opføres på de udpegede arealer omfattet af særbestemmelser.
3. Om- og tilbygninger til eksisterende bebyggelse kan kun ske efter fredningsnævnets godkendelse. Fredningen er ikke til hinder for indvendig ombygning af eksisterende bygninger.
4. Bygninger, som er nødvendige for landbrugsdriften, kan opføres i tilknytning til eksisterende bebyggelse efter forudgående godkendelse af fredningsnævnet for så vidt angår byggeriets udformning, størrelse, placering og materialer. Fredningen er ikke til hinder for opførelse af nødvendige primitive læskure til husdyr.
5. Byggeri skal tilpasses den eksisterende bebyggelse og det omkringliggende landskab.

§ 6 Øvrige faste konstruktioner og anlæg

1. Der må ikke etableres anlæg og konstruktioner som f.eks. tårne, jagtstiger, hochsitze, vindmøller, solcelleanlæg, tankanlæg, transformerstationer og master. Der må ikke føres ledninger/kabler i luftlinje over det fredede areal.
2. Udvendig belysning må kun etableres som nedadrettet belysning og kun i tilknytning til boliger, driftsbygninger, besøgscentre og museer, formidlingsmæssige institutioner, restaurationer og lignende.
3. Uden for have- og gårdspladsarealer må der ikke anbringes faciliteter til overnatning som campingvogne, mobile homes eller lignende. Teltslagning må ikke finde sted uden for de områder, der i plejeplanen, jf. § 9, udlægges til primitive overnatningspladser.
4. Fredningen er ikke til hinder for sædvanlig hegning, såsom lette trådhegn og lignende. Hegn, som ved deres højde eller udseende ændrer væsentligt ved landskabsbilledet, er ikke tilladt. Hegnene må ikke være hindrende for offentlighedens adgang til at færdes på fredningens stier. Plejemyndigheden afgør, hvorvidt hegning er hindrende for offentlighedens færdsel.
5. Informationstavler og øvrige museale formidlingslementer til formidling af fredningen, natur- og kulturværdier kan opsættes med plejemyndighedens godkendelse. Informationstavler om færdsel opsættes på foranledning af plejemyndigheden. Eksisterende lovlig skiltning kan fastholdes.
6. Fredningen er ikke til hinder for etablering af de nødvendige foranstaltninger i forbindelse med pleje, anlæg af stier mv. som for

eksempel stenter, overgange over diger, klaplåger, drikkeanlæg til dyr og lignende.

7. Fredningen er ikke til hinder for etablering af faste, primitive overnatningspladser med shelters, p-pladser, toiletter samt ladestandere til elbiler og -cykler mv. på de offentligt ejede arealer. Yderligere anlæg kræver fredningsnævnets tilladelse.
8. Fredningen er ikke til hinder for etablering af op til 4 anløbsbroer langs kysten. Fredningen er ikke til hinder for, at sådanne anløbsbroer med landanlæg anvendes rekreativt på en måde, som er i overensstemmelse med fredningens formål, eksempelvis til kano, robåde, kajaker og turbåde. En egentlig lystbådehavn er ikke tilladt efter fredningen.
9. Der må ikke etableres trapper eller nedgange fra klintekanten til forstranden. Der kan efter dispensation fra fredningsnævnet etableres offentligt tilgængelige trapper eller nedgange. Fredningen er ikke til hinder for etablering af de allerede godkendte trapper til stranden i Højerup og ved Stevns Fyrcenter. Eksisterende, lovlige trapper eller nedgange kan bibeholdes.
10. Deponering må ikke finde sted inden for fredningsområdet.

§ 7 Geologiske interesser

1. Indsamling af fossiler med kommercielt sigte er forbudt i hele fredningsområdet.
2. Det er tilladt private at samle fossiler til eget brug i de nedfaldne blokke på stranden. Undtaget er dog området neden for Højerup Kirke.
3. Det er forbudt at beskadige klintens lag ved brug af værktøj eller på anden måde, ligesom det er forbudt at fjerne eller beskadige fiskeleret.
4. Sikring og indsamlinger til forskning, formidling og undervisning kan ske efter forudgående tilladelse fra det for området geologisk ansvarlige, statsanerkendte museum og de berørte lodsejerne.
5. Bestemmelser vedrørende indsamling af fossiler og andet geologisk materiale samt bevaringsmæssig beskyttelse af særligt udsatte områder sker efter forskrifter anvist i plejeplanen. Ved identificering af geologiske forekomster af særlig videnskabelig eller udstillingsmæssig værdi, kan det for området geologisk ansvarlige, statsanerkendte museum nedlægge et øjeblikkeligt forbud mod indsamling.
6. Plejen af klinteprofilen fastlægges i en plejeplan, som revideres hvert fjerde år af plejemyndigheden med bidrag fra det for området geologisk ansvarlige, statsanerkendte museum. I plejeplanen kan udpeges områder til frilægning, hvor bevoksning, jord eller andre forhold truer eller skjuler de geologiske værdier.

7. Ved fund af danekræ henvises til gældende dansk lovgivning.

§ 8 Stier og offentlig adgang

1. Færdsel på Stevns Klint Trampesti er kun tilladt til fods. Færdsel på offentlige og private fællesveje og på stier på offentlige arealer følger gældende lovgivning. Hunde skal altid føres i snor.
2. De nye stier, der fremgår af fredningskortet, skal anlægges og afmærkes af plejemyndigheden inden for et år efter fredningens gennemførelse. Stevns Klint Trampesti lægges inden for 25 meter bræmmen og i sikkerhedsmæssig forsvarlig nærhed af klintens overkant, eller som angivet på fredningskortet.
3. Stevns Klint Trampesti kan flyttes inden for 25 meter bræmmen og i umiddelbar nærhed af klintekanten. Tilslutningsstierne, der fremgår af fredningskortet, kan flyttes af plejemyndigheden efter aftale med berørte lodsejere uden fredningsnævnets godkendelse, hvis sikkerheds- eller færdselsmæssige hensyn taler for det. Et nyt stiforløb skal sikres ved tinglysning.
4. Plejemyndigheden kan etablere flere stier i området efter en nærmere planlægning og aftale med de respektive lodsejere. Stien over matr.nr. 40a og 38a Holtug by, Holtug, og på [A1] kan omlægges, hvis et sammenhængende, kystnært stiforløb til [A2] sikres ved tinglysning.
5. Der anlægges stiforløb på matr.nr. 66, Sigerslev By, St. Heddinge som føres frem mod klintefoden ved den nordlige del af matr.nr. 34b, Sigerslev By, St. Heddinge, hvor stien føres langs klintefoden og indtil 40 meter regnet fra vandkanten ved højeste vandstand, hvor der skal etableres en trappe, der kan forbinde stien fra stranden med stien, der etableres på klintekanten på matr.nr. 34b, Sigerslev By, St. Heddinge, hvor stien løber videre mod nord langs klintekanten. Trappen skal anlægges i overensstemmelse med beskrivelsen i Stevns kommunes ansøgning til Kystdirektoratet af 2. oktober 2017 om dispensation fra strandbeskyttelseslinjen til etablering af formidlingsstrappe, sikkerhedshegn med låger samt forbedring af eksisterende naturtrappe ved Sigerslev Kridtbrud, Stevns Klint med tilhørende ansøgningsmateriale. Fredningen tillægges bonusvirkning for trappen samt de øvrige faciliteter beskrevet i ansøgningen således, at der ikke skal indhentes dispensation fra strandbeskyttelseslinjen, jf. naturbeskyttelseslovens § 15, og at der ikke skal indhentes landzone- tilladelse, jf. planlovens § 35, stk. 1. Hvis det viser sig ikke at være teknisk muligt, at etablere trappen, skal plejemyndigheden med etablere et stiforløb over matr.nr. 34b, Sigerslev By, St. Heddinge, der kan forbinde strandstien og klintestien. Stiforløbet forelægges til godkendelse hos fredningsnævnet, der træffer afgørelse herom, jf.

naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1. Stiforløbet vil være omfattet af fredningen og skal erstattes med 60 kr. pr. løbende meter.

6. Stier holdes farbare med passende klippet græs af en bredde på ca. en meter.
7. Plejemyndigheden har ansvar for at holde stierne åbne, tilgængelige, skilte og synligt afmærkede i terrænet med stenter, klaplåger, færste eller lignende.
8. Regulering af færdsel og ophold beskrives i plejeplanen. Reguleringen kan eksempelvis bestå i at lede publikum uden om særligt sårbare områder af hensyn til verdensarven samt flora og fauna. Reguleringen sker i overensstemmelse med naturbeskyttelseslovens regler om offentlig adgang.

§ 9 Plejeplan

1. Stevns Kommune er plejemyndighed på de private og kommunalt ejede arealer. Den administrerende statslige myndighed er plejemyndighed på de statsejede arealer. Plejemyndigheden har ret til at udføre natur- og landskabspleje på privatejede arealer til opfyldelse af fredningens formål, jf. den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn.²
2. Plejemyndigheden udarbejder en plejeplan for det fredede område senest et år efter fredningens gennemførelse. Plejeplanen revideres herefter senest hvert fjerde år.
3. Plejeplanen udmønter fredningens formål og sikrer, at grundlaget for verdensarven understøttes.
4. Plejemyndigheden vurderer i forbindelse med udarbejdelse af plejeplanen nødvendigheden af opsætning af hegn for græssende dyr i relation til færdslen på Stevns Klint Trampesti og den nødvendige pleje.
5. Plejeplanen skal redegøre for plejeforanstaltninger og anlægsarbejder,
 - kan, ud over initiativer til natur- og landskabspleje, fastlægge placeringen af primitive publikumsforanstaltninger som borde, bænke og affaldskurve inden for de udpegede områder på fredningskortet,
 - kan indeholde forslag til opsætning af husdyrhegn, fangfolde og læskure til dyr,
 - kan fastlægge formidlings- og forskningstiltag inden for det fredede område,
 - kan indeholde bestemmelser om at frilægge områder på og ved klinten, hvis bevoksning, jord eller andre forhold truer eller skjuler de geologiske værdier.
 - kan fastlægge placeringen af primitive overnatningspladser efter

² På fredningstidspunktet bekendtgørelse nr. 924 af 27. juni 2016 om pleje af fredede arealer og tilsyn

aftale med de berørte lodsejere.

6. Plejemyndigheden kan foretage mindre foranstaltninger som for eksempel flytning af stien, fældning af træer med mere af blandt andre sikkerhedsmæssige hensyn.
7. Steder med bevoksning langs klinten eller i naturlige kløfter mv. plejes i henhold til nærmere forskrifter beskrevet i plejeplanen.

§ 10 Særbestemmelser for delområder

Delområdernes geografiske udstrækning fremgår af fredningskortet.

1. Boesdal Kalkbrud

Hele området omfattes af fredningen. Området udlægges til formidling af den geologiske verdensarv, kulturhistorie og natur samt til kultur- og fritidsaktiviteter. Fredningen er ikke til hinder for, at der etableres et besøgscenter med tilhørende faciliteter, udsigtsplateau, trappe samt anløbsbro. Kommunen udarbejder under hensyntagen til fredningens formål en helhedsplan for området med et stiforløb, besøgscenter og tilhørende faciliteter. Stiforløbet gennem bruddet anlægges af plejemyndigheden og kan flyttes frit inden for området uden fredningsnævnets godkendelse.

2. Stevns Fyrcenter

Hele området omfattes af fredningen. Området udlægges til formidling af kulturhistorie som Den Kolde Krig og fyr- og søfartshistorie, fugletræk, den stedlige flora og fauna samt til kultur- og fritidsaktiviteter. Kommunen udarbejder en helhedsplan for området. Fredningsnævnet skal godkende helhedsplanen, jf. dog § 6, stk. 9.

3. Mandehoved - Stevns Naturcenter

Hele området omfattes af fredningen. Området udlægges til formidling af fugletræk, den stedlige flora og fauna, Den Kolde Krig samt til rekreativ udfoldelse. Fredningsforslaget er ikke til hinder for overnatningsmuligheder som eksempelvis naturovernatning og teltslagning, samt efter fredningsnævnets nærmere godkendelse, udsigtsplateauer, madpakkehus og lignende.

4. Holtug Kridtbrud

Hele området omfattes af fredningen. Området udlægges til formidling af den geologiske verdensarv, kulturhistorie og den stedlige flora og fauna samt til rekreativ udfoldelse.

§ 11 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne,

såfremt det ansøgte ikke strider mod fredningens formål, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

§ 12 Ophævelse af eksisterende fredning

Overfredningsnævnets afgørelse af 28. juni 1957 om fredning af Stevns Klint Sti ophæves med gennemførelsen af nærværende fredning.

Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om at gennemføre fredningen er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17 i lov om Miljø- og Fødevarerklagenævnet.³ Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende. Er afgørelsen offentliggjort, regnes fristen dog altid fra bekendtgørelsen, jf. naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 1.

Afgørelsen er truffet af nævnet, jf. § 1 i lov om Miljø- og Fødevarerklagenævnet, der har behandlet sagen i den læge afdeling, jf. § 3, stk. 1, nr. 9, i lov om Miljø- og Fødevarerklagenævnet.

³ Lov nr. 1715 af 27. december 2016 om Miljø- og Fødevarerklagenævnet.

Indhold

1.	Indledning	12
2.	Baggrunden for fredningsforslaget.....	12
3.	Fredningens afgrænsning	13
4.	Beskrivelse af fredningsområdet.....	14
4.1	Centrale værdier	15
4.1.1	Kalkens geologi.....	15
4.1.2	Kalkens kulturhistorie	15
4.1.3	Den levende natur	15
4.1.4	De rekreative værdier	15
4.2	Den geologiske verdensarv	16
4.3	Forskning.....	16
4.4	Natur.....	16
4.5	Kulturhistorie	18
4.6	Turisme og rekreative værdier	18
4.7	Adgang	18
4.8	Formidling.....	18
4.9	Natura 2000-interesser	18
5.	Plan- og fredningsmæssige forhold.....	18
5.1	Kommuneplan	18
6.	Fredningsnævnets behandling af sagen.....	21
6.1	Besigtigelse og offentligt møde.....	21
6.2	Bemærkninger til sagen.....	21
6.3	Fredningsnævnets afgørelse og begrundelse.....	23
6.4	Fredningsbestemmelser.....	24
7.	Klager og bemærkninger	25
	Øvrige bemærkninger	32
8.	Miljø- og Fødevarerklagenævnets besigtigelse og offentlige møde	33
9.	Miljø- og Fødevarerklagenævnets høring af 12. oktober 2020	34
9.1	Høringssvar	34
9.1.1	Høringssvar fra [V1]	34
9.1.2	Høringssvar fra [V2]	34
9.1.3	Høringssvar fra Miljøstyrelsen.....	34
9.1.4	Høringssvar fra [V3]	34

10. Miljø- og Fødevarerklagenævnets høring af 19. november 2020	36
.....	
10.1 Høringssvar	36
10.1.1 Høringssvar fra Dansk Botanisk Forening	36
10.1.2 Høringssvar fra [P1]	37
10.1.3 Høringssvar fra Danmarks Naturfredningsforening	37
10.1.4 Høringssvar fra lb.nr. 26	38
10.1.5 Høringssvar fra [V3]	38
10.1.6 Bemærkninger fra omboende	39
11. Miljø- og Fødevarerklagenævnets høring af 8. december 2020...	39
.....	
11.1.1 Bemærkninger fra Stevns Kommune	39
11.1.2 Bemærkninger fra [V3]	39
12. Miljø- og Fødevarerklagenævnets behandling af sagen	40
12.1 Miljø- og Fødevarerklagenævnets indledende bemærkninger	40
12.2 Miljø- og Fødevarerklagenævnets generelle bemærkninger	41
12.2.1 Fredningens gennemførelse	41
12.2.2 Fredningens afgrænsning	41
12.2.3 Fredningens indhold	42
12.3 Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse	43

1. Indledning

Fredningsnævnet for Østsjælland har den 1. maj 2017 truffet afgørelse om at gennemføre en fredning af Stevns Klint i Stevns Kommune. Fredningsnævnet har samtidig i anledning af fredningen truffet afgørelse om erstatning i en separat afgørelse af 1. maj 2017.

Fredningssagen blev rejst den 13. januar 2016 af Stevns Kommune og Danmarks Naturfredningsforening.

Fredningsområdet omfatter arealer på ca. 128 ha. Størstedelen af arealet ejes af 44 private lodsejere. Stevns Kommune og Naturstyrelsen ejer til sammen ca. 63 ha.

Formålet med fredningen er navnlig at sikre og bevare områdets geologiske og kulturhistoriske værdier, og at sikre offentlighedens adgang hertil via et kystnært stiforløb, sikre og forbedre forholdene for den stedlige flora og fauna, samt sikre og forbedre de rekreative værdier, der er knyttet til klinten.

Fredningsnævnets afgørelse i medfør af naturbeskyttelseslovens § 40 er af et antal lodsejere, jf. § 43, stk. 2, nr. 1, og naboer til den gennemførte fredning, jf. § 43, stk. 2, nr. 2, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening og Dansk Botanisk Forening, jf. § 43, stk. 2, nr. 4 påklaget til Miljø- og Fødevarerklagenævnet, jf. naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 1.

Den samlede erstatning og godtgørelse overstiger 500.000 kr., og Miljø- og Fødevarerklagenævnet skal derfor efterprøve fredningsnævnets afgørelser i deres helhed, jf. naturbeskyttelseslovens § 42.

Fredningsnævnet har endvidere den 19. februar 2019 efter miljøvurderingslovens § 10, jf. § 8, stk. 2, nr. 1 og nr. 2, jf. stk. 1, truffet afgørelse om, at der ikke er pligt til at udarbejde en miljøvurdering i forbindelse med behandlingen af forslaget om fredning af Stevns Klint. Afgørelsen er ikke påklaget til Miljø- og Fødevarerklagenævnet.

2. Baggrunden for fredningsforslaget

Det fremgår af fredningsforslaget, at baggrunden for at rejse fredningssagen er sket med afsæt i ”Handlingsplan for fredning 2013” under temaet: ”Perlerne - de unikke, de vigtigste, de nationalt værdifulde lokaliteter” foranlediget af optagelsen af Stevns Klints geologiske værdier som UNESCO Verdensarv. Endvidere anføres det, at en fredning af et større sammenhængende naturområde vil understøtte den kalk- og overdrevsnatur, der udgør et særligt levested for specielle arter og unikke kulturspor, som er knyttet sammen med klinten.

Der har to gange tidligere været rejst et fredningsforslag med udgangs-

punkt i offentlighedens mulighed for at få øget adgang til Stevns Klint.

I 1957 blev den sydligste del af trampestien fra Rødvig til Boesdal Kalkbrud fredet.

I 2004 afviste Naturklagenævnet at frede yderligere områder bl.a. med henvisning til, at et forslag om en frivillig aftale syntes tilstrækkeligt til at sikre en offentligt tilgængelig sti.

Det fremgår af fredningsforslaget, at der i de mellemliggende år har været overvejende gode muligheder for at færdes på stien langs kysten. Mod nord er stien dog gået ind i landet på eksisterende private fællesveje og offentlige veje, og den nordligste del af trampestien har ligget helt nede på stranden, hvor adgangen er begrænset i flere perioder af året som følge af højvande.

Det fremgår endvidere af fredningsforslaget, at forslaget, der omfatter Stevns Klint i sin helhed, er langt mere omfattende end tidligere fredningsforslag. Det er anført, at der med forslaget ikke blot sikres offentligheden adgang til området via et sammenhængende og kystnært stiforløb hele vejen fra Bøgeskoven i nord til Rødvig i syd, men at der samtidig lægges op til, at der etableres en 25 m bred dyrkningsfri bræmme, hvor naturtypen næringsfattigt kalkoverdrev fremmes, og udvaskning af gødning og sprøjtemidler til klintprofilen samtidig mindskes. Desuden har forslaget til hensigt at sikre, at flere af de særlige steder, som fortæller hver deres historie om klinten gennem tiden, omfattes af fredningen, som derved giver den bedst mulige ramme for både beskyttelse, formidling og udvikling af stederne. Frem for alt vil fredningen bidrage til at sikre Stevns Klint som UNESCO Verdensarv og gøre området og dens unikke historie tilgængelig nu og i fremtiden.

3. Fredningens afgrænsning

Fredningsforslaget er afgrænset til at gælde den del af Stevns Klint, der som hovedpart er udpeget som UNESCO Verdensarv, og som ikke befinder sig under jord- eller havoverfladen samt at omfatte en dyrkningsfri bræmme med en bredde på 25 m fra klintekanten ind i land fra Bøgeskoven i nord og til Rødvig i syd. Derudover omfatter fredningsforslaget større kommunale arealer samt arealer ejet af private lodsejere, der har været interesserede i at udlægge mere jord til fredningen. Samlet set vil der derfor blive tale om en bræmme med en bredde på minimum 25 m. Fredningen omfatter i alt ca. 128 ha.

Fredningsnævnet har fredet følgende matrikelnumre:

Holtug By, Holtug:

del af 20b, del af 20h, del af 20k, del af 20i, del af 21d, del af 21e, 22g, 22f, del af 22h, del af 32e, del af 32f, del af 33d, del af 33e, del af 33f, del af 33g, del af 33i, del af 34a, del af 35b, del af 36a, del af 37a, 38a, del af 39a, 40a

Tommestrup By, St. Heddinge

del af 3b, del af 3f, del af 3n, del af 4d, del af 4f, del af 10b, 10d, 11a, del af 11b, del af 12c, del af 15a, del af 18a, del af 20a, 36a, 36b, 33a, 33b, 37

Sigerslev By, St. Heddinge

del af 17d, del af 19c, del af 19d, del af 21a, del af 21d, del af 24b, 24c, del af 24h, del af 25c, del af 25e, del af 25h, del af 32c, del af 34b, 63c, 66

Højerup By, Højerup

del af 3c, 3d, 3e, 3q, 3r, 3t, 3ø, del af 4a, del af 4f, del af 22a, del af 25b, del af 26f, del af 26g, del af 27a, 31, 36, 41a, 41b, 42, 44

Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge

del af 23a, del af 24c, 24e, 24r, 24t, 24v, 26i, 27b, 27c, 27g, 28b, del af 34, 62, 70a, 70b, 7000c, 7000x

samt nogle umatrikulerede arealer, der samlet udgør ca. 11,18 ha.

4. Beskrivelse af fredningsområdet

Landskabet i området er beskrevet i fredningsforslaget, der er gengivet i fredningsnævnets afgørelse. Heraf følger, at:

”Det geografisk afgrænsede Stevns er en halvø, der mod øst strækker sig ud i Østersøen. Det flade, agrare landskab brydes af landsbyer, veje, strukturer fra tidligere tiders landbosamfund og nogen skovbevoksning. Undergrunden består af kalk og kridt, hvilket har skabt særlige livsbetingelser for mennesker, dyr og planter.

Langs kysten ses den stevnske undergrunds karakteristiske lagdeling, som især er synlig fra havsiden på en strækning af godt 16 km. Det højeste sted langs Stevns Klint er ved Stevns Fyr, hvor klinten rejser sig 41 m over havet.

Klintens karakteristiske profil dannes ved havets kontinuerlige erosion af det bløde skrivekridt nederst i klinten. Herved fremkommer der med tiden et udhæng bestående af den hårde kalk øverst. Når udhænget bliver for tungt, brækker det af og falder ned på forstranden, hvor det fungerer som naturligt værn mod havet, indtil det med tiden forsvinder, og processen begynder på ny.

Klinten flytter sig i gennemsnit 15 cm ind om året, men det er en dynamisk proces, der sker i ryk. Klintens fysiske fremtoning har muligvis lagt navn til halvøen Stevns, hvis profil kan minde om en ambolt. I skrifter fra middelalderen omtales Stevns som Stethyumshæreth og Stethemsheret, et navn, der givetvis er afledt af det gamle danske ord ”Stethi”, som netop betyder ambolt.

De tidligste spor af mennesker er fra stenalderen, hvor fund af flinteredskaber har bidraget med viden om områdets befolkning. Et område ved

Lilledal er udpeget kulturarvsområde på denne baggrund. I stenalderen lå kysten flere hundrede m længere ude, end den gør i dag, men sandsynligheden taler for, at man også dengang på Stevns har boet tæt på kysten, hvor man har kunnet fiske og havde rigelige mængder af flint til sin rådighed til redskaber og våben.

Moræneler, som er glaciale aflejringer fra sidste istid, ligger i et tyndt dæklag på omtrent 2 meter oven på undergrunden, der øverst består af kalk. Enkelte steder har mindre lavninger med fald ud mod havet fungeret som direkte afvanding og givet lokalbefolkningen mulighed for at kunne benytte de naturlige nedgange i forbindelse med fiskeri eller udskibning. I dag udgør de vigtige lommer for naturen, som samtidig har været mere beskyttet mod landbrugsdrift, fordi områderne har været besværlige at opdyrke.”

4.1 Centrale værdier

Det fremgår, at områdets centrale værdier er funderet i fire hovedtemaer - kalkens geologi, kalkens kulturhistorie, den levende natur og de rekreative værdier.

4.1.1 Kalkens geologi

Det er anført i fredningsforslaget, at Stevns Klint blev udpeget som verdensarv i 2014 på grund af stedets helt særlige geologi. Visse steder er særligt egnede til at studere lagene og udfolde forskellige formidlingsmæssige tiltag. I fredningsområdet er særligt lokaliteterne Kirkevig ved Højerup, Holtug Kridtbrud og Boesdal Kalkbrud samt strækningen mellem Boesdal Kalkbrud og Rødvig egnede til at studere lagene.

4.1.2 Kalkens kulturhistorie

Det fremgår af fredningsforslaget, at de kulturhistoriske lokaliteter af særlig interesse er Højerup, Stevnsfort, Stevns Fyr, Mandehoved-Flagbanken, Boesdal Kalkbrud og Holtug Kridtbrud.

4.1.3 Den levende natur

Kalkoverdrevet langs klinten udfolder sig særligt helt ude på klintekanten. På de kommunalt ejede arealer forsøger kommunen at understøtte denne naturtype ved tilpasset pleje. Det er også her, at den artspecifikke fauna findes.

Naturen trives særligt i Holtug Kridtbrud, på Naturcentret, på Mandehoved-Flagbanken, på museets areal syd for Højerup, ved Stevns Fyr, på de kommunale arealer ved Stevnsfort og i Boesdal Kalkbrud. Sprednings- korridorer og generelt bedre livsbetingelser for flora og fauna gennem en fredning forventes at bidrage væsentligt til en øget biodiversitet.

4.1.4 De rekreative værdier

Den ca. 20 km lange trampesti fungerer som forbindelsesled mellem de forskellige attraktioner og seværdigheder, og dermed som færdselsåre for

den vandrende trafik. Det er anført i fredningsforslaget, at en fredning vil øge den rekreative værdi gennem udvidelse af naturområderne, ved at give mulighed for at lægge stien i sikkerhedsmæssig forsvarlig afstand fra klintekanten og ved udlægning af flere forbindelsesstier fra større og mindre veje i området til trampestien.

4.2 *Den geologiske verdensarv*

Det fremgår af fredningsforslaget, at Stevns Klint er en enestående geologisk lokalitet i absolut verdensklasse. Stevns Klint er det bedste sted i verden at se spor fra dengang Jorden blev ramt af en meteor og over halvdelen af alle dyrearter uddøde – heriblandt dinosaurerne. Det var ved Stevns Klint, at forskere fandt de spor, som førte til hypotesen om, at livet på Jorden kan blive påvirket, når et stort himmellegeme rammer Jorden.

Stevns Klint er udpeget som Nationalt Geologisk Interesseområde og europæisk GeoSite og blev i 2014 optaget på UNESCO's prestigefyldte liste over verdensarv⁴. Stevns Klint er en væsentlig forskningslokalitet og et vigtigt sted for formidling. Yderligere oplysninger om den geologiske verdensarv fremgår af fredningsnævnets afgørelse.

4.3 *Forskning*

Det følger af fredningsforslaget, at Stevns Klint er et særligt geologisk interesse- og referenceområde, som af UNESCO er udpeget som en geologisk forekomst af enestående universel betydning. Stevns Klints geologiske kerneværdier i form af lagserierne i klinteprofilet og de fossile forekomster, er dermed en helt central kilde for udforskningen af afgørende begivenheder og udviklingsprocesser i livets historie.

Fredningen skal ifølge fredningsforslaget bidrage til at sikre, fremme og aktivt understøtte den nationale og den internationale forskning og publikation af områdets geologiske værdier i et nationalt, internationalt og universelt perspektiv. Fredningen skal samtidig sikre, at der sker en regulering af indsamlingen af fossile materialer og prøver til forskningsfor- mål.

4.4 *Natur*

Naturen på Stevns Klint beskrives i fredningsforslaget således:

”Stevns klint er med sin kalkholdige undergrund et af de få områder i Danmark, hvor man kan opleve naturtypen næringsfattigt kalkoverdrev. Kalkoverdrevet langs klinten er i dag under pres fra den landbrugsmæssige drift med sprøjtning og gødskning, da store stræk langs klinten dyrkes som konventionelt landbrug.

Jordens bonitet er svingende, hvorfor man kan finde både hvedemarker og næringsfattigt kalkoverdrev side om side. De steder, hvor jorden har været taget ud af drift en årrække, indfinder der sig overdrevslignende natur over en kortere tidshorisont.

⁴ <https://whc.unesco.org/en/list/1416>

Inden for fredningsområdet vil man således kunne forvente, at der udvikler sig kalkoverdrev relativt hurtigt pga. det høje indhold af kalk i jorden og den tilstedeværende frøbank. Uden for fredningsområdet, hvor jorden fortsat dyrkes landbrugsmæssigt, vil der ikke udvikle sig kalkoverdrev, hvorfor jorden ikke tillægges yderligere restriktioner som følge af fredningen. I følge EU's Habitatdirektiv⁵ skal produktionen på arealer, som påvirker Natura2000-områder, tilrettelægges, så den ikke forringer udpegningsgrundlaget.

Der findes ligeledes små lommer med forholdsvist upåvirket overdrevsnatur. Her kan man finde de særlige arter af mosser, laver, svampe og planter, der er knyttet til kalkoverdrevet, som kun findes på et fåtalligt antal levesteder i Danmark.

Gennem fredningen og ved etableringen af en dyrkningsfri bræmme kan man medvirke til at sikre, at de følsomme overdrevsplanter får mulighed for at etablere sig langs klintekanten og dermed bevare dette unikke kalkoverdrev for fremtiden.

Undtaget her fra er området omkring Holtug, som er udpeget som Natura2000-område. Omkring Natura2000-områder skal produktionen tilrettelægges, så den ikke forringer udpegningsgrundlaget. Det har dog ikke noget med fredningen at gøre men med EU's Habitatdirektiv.

Faunaen langs Stevns Klint rummer flere sjældne arter som eksempelvis krybdyrene markfirben og hugorm. Førstnævnte er på EU-habitatdirektivets bilag 4, der kræver, at man gør en særlig indsats for dens levesteder. Begge arter er knyttet til klintekanten og er sårbare overfor den landbrugsmæssige drift.

Derudover er der gjort fund af særlige edderkopper og løbebiller, som kun er fundet på dellokaliteter langs klinten, og som kun er kendt få andre steder i Danmark. Stevns Klint er også et helt særligt "hotspot" for ynglende flagermus, hvoraf der her er lokaliseret 10 forskellige arter.

For trækkende flagermus og sommerfugle fungerer klinten som ledelinje gennem landskabet.

Mange fugle finder vej til Stevns Klint som vigtig rasteplads mellem yngle- og overvintringslokaliteter andre steder i Europa. Stevns Klint er en af Nordeuropas vigtigste lokaliteter for efterårstræk for rovfugle.

Op mod 30.000 rovfugle, fordelt på ca. 20 arter, ses hvert år trække over Stevns Klint på deres lange færd mellem ynglelokaliteterne i det nordlige Skandinavien og vinterophold i Sydeuropa. Vandrefalken, der kun har ynglet i Danmark i begrænset omfang, har været repræsenteret på Stevns Klint med 1 ynglende par fugle hver sæson siden 2007.

⁵ Der henvises i fredningsforslaget til artikel 6, stk. 2 i Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter.

I 2015 fandt 2 par forholdene så acceptable på klinten, at de fik i alt 6 unger på vingerne.”

4.5 *Kulturhistorie*

Det følger af fredningsnævnets afgørelse, at kystområdet langs Stevns Klint rummer mange stærke og særegne kulturhistoriske spor, som vidner om den menneskelige aktivitet, der er foregået her gennem historien. De kulturhistoriske spor er koncentreret centrale steder langs kysten. Industrilandskaber som Boesdal Kalkbrud, Holtug Kridtbrud og det endnu aktive Sigerslev Kridtbrud, klinteflader med spor efter indvinding af bygningssten, forarbejdningspladser samt de mange bygninger af kridtsten i det østsjællandske, vidner alle om generationers udnyttelse af klintens råstoffer. Kulturhistorien er nærmere beskrevet i fredningsnævnets afgørelse.

4.6 *Turisme og rekreative værdier*

Det er anført, at Stevns Klint i stigende grad tiltrækker besøgende fra nær og fjern. Området har oplevet en positiv udvikling i antallet af besøgende de senere år, og antallet forventes at stige yderligere som følge af det øgede fokus, der følger af at være blevet sat på verdenskortet gennem udnævnelsen til UNESCO Verdensarv.

4.7 *Adgang*

Et ca. 20 km langt stiforløb løber fra Rødvig i syd til Bøgeskov Havn i nord. Stien er anlagt helt tæt på klintekanten på strækningen fra Rødvig til Mandehoved. Den sydligste del af stien mellem Rødvig og Boesdal Kalkbrud er fredet, mens det øvrige stiforløb er etableret som følge af en frivillig aftale mellem Stevns Kommune og de berørte lodsejere.

Et stiforløb fra Mandehoved til Bøgeskoven er lagt ad private fællesveje og offentlige veje samt på strandbredden.

Adgang til trampestien og til attraktionerne sker fra det offentligt tilgængelige vejnet ad enkelte mindre stier og veje visse steder langs klinten.

4.8 *Formidling*

Det er et ønske med fredningen at fremme tilgængeligheden og formidlingen af de natur- og kulturhistorier, der er særegne og karakteristiske for området.

4.9 *Natura 2000-interesser*

I fredningsområdet er Holtug Kridtbrud udpeget som Natura 2000-område. Udpegningsgrundlaget er forekomsten af Stor Vandsalamander, de kalkholdige søer og vandhuller med Kransnålalger samt overdrev og krat på en bund med varierende kalkholdighed.

5. Plan- og fredningsmæssige forhold

5.1 *Kommuneplan*

Det fremgår af fredningsforslaget, at området er omfattet af Stevns

Kommuneplan 2013, som i det væsentlige er videreført til den gældende Stevns Kommuneplan 2017. Fra kommuneplanen er der i fredningsforslaget anført følgende:

”Mål for planstrategien under emnet Turisme vil understøttes af en fredning ved følgende punkter:

- Sikre formidlingen af Stevns Klint ved at skabe rammerne for et besøgscenter for klinten.
- På samme tid styrke oplevelsesmulighederne samt beskyttelsen af Stevns Klint og kyst ved at skabe rammerne for en videreudvikling af koncentrerede besøgsområder.
- Forbedre infrastrukturen og adgangen til klinten og andre attraktioner både for cyklister, bilister, vandrende og sejlene, for derved at give flere mulighed for at opleve Stevns.
- Arbejde for at fastholde den besøgende ved at udvikle oplevelsesværdien af vores mangeartede og helt lokale natur- og kulturattraktioner.

Mål for planstrategien under emnet Identitet vil understøttes af en fredning ved følgende punkter:

- Bevare og udvikle de karakteristiske landskabstræk og kulturspor for at styrke det, der gør det stevnske landskab til noget særligt.
- Udvikle hvert lokalområde med udgangspunkt i det, der er dets særlige kvalitet for at styrke identiteten og tilhørsforholdet.
- Arbejde for at give den stevnske befolkning større tilknytning til deres lokalområde, blandt andet ved at skabe flere og bedre lokale offentlige rekreative områder.
- Udbrede kendskabet til Stevns ved blandt andet at videreudvikle Stevns Klint som turistattraktion.

Stevns Klint samt kysten er udpeget som ”særligt værdifuldt naturområde”. Kommunens målsætning for eksisterende og potentielle naturområder er at:

Bevare, øge og genoprette naturen, hvor der er eller kan skabes levesteder for det vilde plante- og dyreliv. Stevns Kommune vil arbejde for at forbedre sammenhængen mellem disse, for derigennem at sikre og øge artsrigdommen (biodiversitet), rekreative muligheder og naturnær håndtering af regnvand.

Naturværdier i områderne skal sikres og forbedres gennem naturpleje, naturgenopretning, fredning og arealopkøb.

Lokalplanforhold

Der er følgende gældende lokalplaner i fredningsområdet:

Lokalplan 32, Fabriksanlæg og udskibningsbro ved Stevns Kridtbrud. Specifik anvendelse er industri med særlige beliggenhedskrav.

Lokalplan 73, Stevns Fyr. Specifik anvendelse er rekreativt område.

Lokalplan 47, Boesdal Kalkbrud. Specifik anvendelse er område til offentlige formål. Påbegyndelse af nye lokalplaner for områderne Stevns

Fyr og Boesdal Kalkbrud er godkendt.

Stevns Klint forvaltningsplan

Det følger af forvaltningsplanen, at den er det "[...] overordnede styringsredskab, som medvirker til at bevare og fremme Stevns Klints enestående universelle betydning. Forvaltningsplanen lægger rammerne for, hvordan vi tager vare på Stevns Klint på en bæredygtig måde og i overensstemmelse med UNESCO's Verdensarvskonvention". En fredning vil understøtte planens intentioner.

Øvrige planer og politikker

En fredning vil støtte op omkring Turismepolitisk redegørelse, Naturpolitik, Handleplan for markfirben, Rekreativ Politik og Sundhedspolitik.

Zonestatus

Fredningsområdet er omfattet af landzonestatus på nær en forbindelsessti med matrikelnummer 7000x, Ll. Heddinge by, Ll. Heddinge, som befinder sig i byzone.

Fredningsmæssige forhold

Gældende i fredningsområdet eller tilstødende områder.

- Koldkrigsanlægget Stevnsfort og omgivelser, matrikel numre 26a, 26i, 26m, 27a, 27b og 27c, Ll. Heddinge by, Ll. Heddinge, er omfattet af en bygningsfredning i f Bygningsfredningslovens § 3 stk. 1 og 2.
- Højerup gl. kirke, matrikelnummer 42, Højerup by, Højerup, er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 18 om fortidsminder i henhold til museumsloven⁶ og er bygningsfredet efter bygningsfredningslovens § 4⁷ om fredning af bygninger opført før 1536. Hele området er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 19 om kirkebeskyttelseslinjer. Herudover er matriklerne 4a, 3d, 41a, 36, 42, 31, 3r, 3q, 41b, 3t, 3u og 3v helt eller delvist omfattet af Exnerfredning.
- De to fyr fra hhv. 1818 og 1878 samt fyrmesterboligen, matrikelnummer 12c, Tommestrup by, St. Heddinge, er omfattet af en bygningsfredning fra 1932, udvidet i 2002.
- På matriklerne 36, 3d, Højerup by, Højerup, og 33e, Holtug by, Holtug, findes fredskov.
- På matrikel nr. 23a, 70a, 24r og 24c Ll. Heddinge by, Ll. Heddinge er et stiforløb fredet. Størstedelen af den fredede sti indgår som en del af den nuværende Stevns Klint Trampesti.

Øvrige forhold

Gældende i fredningsområdet eller tilstødende områder.

- Anlæg med tilhørende bygninger på Stevns Fyr-området, matrikelnummer 12c, Tommestrup by, St. Heddinge og Mandehoved-Flagbanken, matrikelnummer 24h, 63c, 24g, 63b Sigerslev by, St. Heddinge og 20i, Holtug by, Holtug, er omfattet af Kulturstyrelsens

⁶ Lovbekendtgørelse nr. 258 af 8. april 2014 af museumsloven.

⁷ Lovbekendtgørelse nr. 219 af 6. marts 2018 om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer.

- udpegning af særligt bevaringsværdige anlæg fra Den Kolde Krig.
- Område ved Lilledal er udlagt som kulturarvsareal. Arealet berører matriklerne 19c, 19d, 19k, 19g og 21a, Sigerslev by, St. Heddinge

6. Fredningsnævnets behandling af sagen

6.1 Besigtigelse og offentligt møde

Fredningsnævnet har afholdt besigtigelse og offentligt møde om fredningen den 21. april, 24. og 31. august samt den 14. september 2016.

6.2 Bemærkninger til sagen

Under fredningsnævnets behandling af sagen, blev det navnlig gjort gældende, at en fredning er unødvendig.

Det blev anført, at både de geologiske og kulturhistoriske værdier bl.a. er tilstrækkeligt sikret ved den eksisterende lovgivning. Det blev ligeledes anført, at der i lokalbefolkningen har været opbakning til udnævnelsen til verdensarv.

Det blev gjort gældende, at Naturklagenævnets afgørelse af 27. august 2004 om afvisning af fredning, er en hindring for, at der nu kan ske en fredning.

Det blev anført, at fredningsforslaget understøtter Stevns Kommunes intentioner om udvikling af turismeøkonomien, idet verdensarven bruges som en løftestang for økonomien i kommunen. Fredningsforslaget vil give mulighed for en "tivolisering" af området. Dette vil medføre en forstyrrelse af naturen.

Det blev gjort gældende, at etablering af et næringsfattigt kalkoverdrev ikke vil være en genopretning af naturen, da der aldrig har været et næringsfattigt kalkoverdrev i større målestok. Derimod er jorden af høj bonitet. Området er i kommuneplanen udpeget som særligt værdifuldt landbrugsområde i kommunen. Derfor bør der ikke ske fredning af disse værdifulde landbrugsområder.

Det blev anført, at etablering af et næringsfattigt kalkoverdrev vil tage lang tid, da laget af moræneler er så tykt, at det vil være overordentligt svært at etablere et næringsfattigt kalkoverdrev.

Det blev gjort gældende, at der ikke er behov for flere stier, og at de foreslåede stier vil forstyrre privatlivets fred, idet de vil ligge tæt på boliger og haver. Et ubrudt stiforløb på klintekanten i det sydligste og mellemste stykke er tilstrækkeligt sikret ved, at samtlige lodsejere har forpligtet sig til medlemskab af lodsejerforeningen og til at forpligtelserne på den enkelte ejendom tinglyses.

Det blev anført, at en sti på klintekanten i det nordlige stiforløb er unødvendig. Den eksisterende sti langs stranden i det nordlige stiforløb er passabel de fleste dage, og forstranden kan eventuelt bearbejdes, så den

bliver lettere at gå på. I øvrigt er de eksisterende stier i det nordlige område tilstrækkelige.

Det er oplyst, at den nordlige del af området blot er en moræneskrænt.

Som modsynspunkt er det er blevet anført, at den nordlige del af stien bør ligge på klintekanten, idet det er meget vanskeligt og ofte helt umuligt at passere på stranden. Når det er højvande, kan man ikke gå på stranden, og når det er lavvande, går man ofte i rådden tang.

Det blev videre anført, at en fredning vil betyde fald i ejendomsværdien, samt at en fredning vil medføre, at flere af ejendommene bliver for små til at kunne drives økonomisk forsvarligt.

Naturstyrelsen har ikke modsat sig fredningsforslaget og har ikke haft indsigelser mod, at de arealer, som styrelsen ejer, indgår i en eventuel fredning.

Region Sjælland har ikke haft bemærkninger til fredningsforslaget.

Østsjællands Museum har anbefalet en fredning af klinteprofilet for at sikre verdensarven og muliggøre udforskning og formidling på en bæredygtig måde. Østsjællands Museum har samtidig anbefalet en juridisk bindende sikring af adgangen til og langs Stevns Klint.

Østsjællands Museum har samtidig udtrykt bekymring over en række mulige trusler mod beskyttelsen af verdensarven. Efter UNESCOs verdensarvskonventions artikel 5, litra d, skal det enkelte land anvende de stærkest mulige redskaber inden for den eksisterende nationale lovgivning med henblik på at sikre de udpegede værdier. Dette vil for Stevns Klints vedkommende være en fredning.

Det fremgår, at Friluftsrådet har anbefalet, at fredningsforslaget gennemføres. Der er efter rådets opfattelse en oplagt offentlig forpligtelse i at beskytte og formidle den enestående geologiske lokalitet. Kystområdet indeholder stærke og særegne kulturspor, og der er store rekreative interesser i fredningsområdet.

Friluftsrådet har endvidere anført, at offentligheden skal sikres mulighed for at færdes og opholde sig i området, hvilket bedst sikres gennem en fredning. En sådan sikring kan ikke opnås ved frivillige aftaler, der kan opsiges og ensidigt ændres.

Dansk Ornitologisk Forening, Stevns afdeling, har anbefalet fredningsforslaget, og har bemærket, at det er væsentligt, at der indføres flyveforbud hele året af hensyn til vandrefalkene.

GEUS, De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland, har udtrykt tilfredshed med, at Stevns Klint fremtidssikres gennem en fredning. GEUS har bemærket, at sikringen og beskyttelsen af klinten og dens fri dynamik og reguleringen af de forskellige forhold angående færdsel ved klinten m.m. langtidssikres ved en fredning, hvor klintens

status lovmæssigt bliver fastslået.

Endelig fremgår det, at der også fra andre sider er udtalt generel støtte til fredningsforslaget.

6.3 Fredningsnævnets afgørelse og begrundelse

Fredningsnævnet har truffet afgørelse i enighed.

Det fremgår af afgørelsen, at fredningsnævnet efter naturbeskyttelseslovens § 33, stk. 1 kan gennemføre fredning til varetagelse af de formål, der er nævnt i lovens § 1.

Det fremgår af naturbeskyttelseslovens § 1, at loven særligt tilsigter at beskytte naturen og de landskabelige, kulturhistoriske, naturvidenskabelige og undervisningsmæssige værdier og at give befolkningen adgang til at færdes og opholde sig i naturen og at forbedre mulighederne for friluftsliv.

Fredningsnævnet har anført, at Naturstyrelsen, Kommunernes Landsforening og Danmarks Naturfredningsforening sammen har udarbejdet ”Handlingsplan for fredning 2013”. Fredningsnævnet har videre anført, at:

”Det fremgår af denne handlingsplan, at parterne på fredningsområdet er enige om, at følgende tre hovedformål skal prioriteres i de kommende år:

”... Perlerne – de unikke, de vigtigste, de nationalt værdifulde lokaliteter. Der sættes yderligere fokus på at beskytte vore mest vigtige ”kronjuveler” med fredning, det stærkeste beskyttelsesinstrument, der er til rådighed.

Større, sammenhængende naturområder. Herved modvirkes tendensen til fragmentering af naturarealer, og i stedet sikres en mere robust natur, hvor arterne har mulighed for at leve og sprede sig, og hvor befolkningen kan opleve naturen.

Landskabsfredning – større, uforstyrrede landskaber. Beskyttelse af særligt smukke og karakteristiske landskaber mod bebyggelse, tilplantning, terrænændringer mv ”.

Det er fredningsnævnets opfattelse, at formålet med en fredning af Stevns Klint er omfattet af de hensyn, der er opregnet i naturbeskyttelseslovens § 1. Fredningen falder desuden godt i tråd med prioriteringen i den nævnte handleplan for fredning, idet Stevns Klint er en af ”kronjuvelerne” og har en fredningsmæssig værdi, der er af væsentlig, national betydning.

Fredningsnævnet finder, at Naturklagenævnets afgørelse af 27. august 2004 ikke til hinder for, at der nu sker en fredning. Fredningsnævnet har vurderet, at nærværende fredningsforslag på væsentlige punkter adskiller sig fra det tidligere, idet der med en fredning skabes en ubrudt trampesti fra Rødvig Havn til Bøgeskov Havn, samt at området er udnævnt til UNESCO verdensarv.

Fredningsnævnet har lagt til grund, at der i årenes løb har været udfordringer i at opretholde frivillige aftaler om trampestien med enkelte lods- ejere, og at enkelte lodsejere i perioden har opsagt aftalen eller truet med at gøre det. Endvidere har fredningsnævnet fundet det nødvendigt at forlænge stiforløbet, således at også den nordlige del af området sikres et kystnært stiforløb helt frem til Bøgeskoven. Fredningsnævnet har lagt vægt på vanskeligheder ved at gå på stranden i det nordlige område, og på at lodsejerne i dette område ikke har ønsket at indgå frivillige aftaler om en trampesti.

Fredningsnævnets samlede vurdering er, at et ubrudt stiforløb, Stevns Klint Trampesti, bedst sikres ved en fredning.

Trampestien er forudsat i hele sit forløb at være placeret så tæt på klintekanten som muligt. Navnlig sikkerhedsmæssige grunde kan nødvendiggøre, at stien placeres lidt længere væk fra klintekanten. Det kan endvidere blive nødvendigt at flytte stien lidt væk fra klintekanten ved skred.

Fredningsnævnet har på den baggrund fredet en bræmme, der regnes fra klintekanten og 25 m ind i landet.

Fredningsnævnet har fundet, at det ikke er nødvendigt at pålægge den 25 m brede bræmme bestemmelser om, at der ikke må opdyrkes, gødskes, sprøjtes, kalkes eller omlægges. Fredningsnævnet finder heller ikke, at der skal etableres et næringsfattigt kalkoverdrev i bræmmen. Arealerne inden for den 25 m brede bræmme kan derfor benyttes til landbrugsmæssige formål som hidtil. Fredningsnævnet har begrundet sin afgørelse med, at der efter nævnets opfattelse aldrig har været et næringsfattigt overdrev i større målestok på dette sted, og at jorden er af høj bonitet. Etablering af et næringsfattigt kalkoverdrev vil være omkostningskrævende og pålægge adskillige lodsejere væsentlige ulemper.

Fredningsnævnet har endvidere fremsat særlige bemærkninger vedrørende konkrete matrikelnumre samt foretaget ændringer i fredningsbestemmelserne.

Fredningsnævnet har bl.a. ændret fredningsforslaget om delområder, ligesom fredningsnævnet har bemærket, at sejlads med vandscootere ikke er tilladt i Natura 2000-områder. Bestemmelserne herom er derfor ikke medtaget i fredningsbestemmelserne.

6.4 Fredningsbestemmelser

De af fredningsnævnet fastsatte fredningsbestemmelser fremgår af fredningsnævnets afgørelse og er neden for gengivet i det omfang, det har været relevant for Miljø- og Fødevarerklagenævnets behandling af klage-

sagen.⁸

7. Klager og bemærkninger

Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Botanisk Forening, Dansk Ornitologisk Forening Stevns, en nabo, en lodsejer (lb.nr. 26) samt 46 private lodsejere og naboer organiseret i [V3], repræsenteret ved [V4], har indgivet klage over fredningsnævnets afgørelse af 1. maj 2017.

Klagepunkterne er i alt væsentligt enslydende med de indsigelser, som fremkom under fredningsnævnets behandling af sagen.

Klagen fra Danmarks Naturfredningsforening omhandler følgende forhold:

Det fremgår af klagen af 1. juni 2017, at foreningen overvejende er tilfreds med fredningen, men foreningen ønsker at påklage, at der ikke i forbindelse med fredningen stilles krav om, at der inden for senest et år efter fredningens endelige afgørelse, kræves ophør af den eksisterende intensive landbrugsdrift inden for bræmmen på 25 m langs klintens 18 km, så naturen kan brede sig og skabe sammenhæng mellem de eksisterende spredte naturarealer.

Det er anført, at Stevns Klint er et af de få steder i Danmark, hvor man kan opleve kalkoverdrev, som er et næringsfattigt plantesamfund. Klinten er i dag svært påvirket af den landbrugsmæssige drift med gødskning og sprøjtning. På trods af dette er det muligt at finde små lommer af uspolet kalkoverdrev. En bufferzone i form af en dyrkningsfri bræmme kan ifølge klagen sikre, at de følsomme planter kan etablere sig langs hele klinteprofilet.

Det er i den forbindelse anført, at Miljøministeriet, Kommunernes Landsforening og Danmarks Naturfredningsforening i fællesskab vedtog en handlingsplan for fredninger i 2013, som bl.a. går ud på, at søge "perlerne" og sammenhængende naturområder fredet. Samtidig har Miljøministeriet i 2014 udgivet publikationen "Mere sammenhæng i naturen", hvori det understreges, at mere og sammenhængende natur i Danmark er vejen frem, hvis man vil bidrage til EU's mål om at standse tabet af biodiversitet i 2020. Det er anført, at de små og fragmenterede naturområder er sår- bare over for påvirkninger i form af tilgroning og overbelastning med næringsstoffer, hvorfor det i publikationen konkluderes, at mere sammenhængende natur er centralt for at skabe bedre levevilkår for dyr og planter.

⁸ Fredningsnævnets afgørelse s. 20 ff

Det fremgår samtidig af klagen, at den unikke flora og fauna på klinteprofilet indgår som argument for ansøgningen til UNESCO i anledning af udpegningen til UNESCO Verdensarv. Endelig fremgår det, at Danmarks Naturfredningsforening i samarbejde med forskere på Aarhus Universitet har foretaget en undersøgelse af naturkapitalen i landets kommuner, og at Stevns Kommune ligger lavt.

Klager har anført, at der i fredningsforslaget var en bestemmelse om, at sejlads med vandscootere og tilsvarende fartøjer ikke er tilladt med udgangspunkt fra kysten. Dette forslag er udtaget i fredningsnævnets afgørelse, og klager foreslår det genindsat med den begrundelse, at sejladsen vil være stærkt forstyrrende for bl.a. fuglelivet.

Endelig har klager anført, at hele det privatejede kalkoverdrev på matr.nr. 33d Holtug By, Holtug bør omfattes af fredningen af hensyn til plejemuligheden og dermed ikke kun de mest kystnære 25 m.

Herudover har klager foreslået, at det præciseres, at der i fredningens nordligste del skal være sti i bræmmen langs kysten på matr.nr. 39a Holtug By, Holtug, så stien kan støde til stranden på matr.nr. 39d af hensyn til offentlighedens kystnære færdsel. Klager har ligeledes foreslået en præcisering af, at stiforløbet er fredet i sin fulde længde helt til Bøgeskov Havn hen over både overdrevet og matr.nr. 39d samt den umatrikulerede strandeng nord for matr.nr. 39d. Det foreslås ligeledes, at den umatrikulerede strandeng ligesom overdrevet på matr.nr. 39d med fordel kan indgå i fredningen og derved sikres pleje.

Klagerne fra biolog [P1], Dansk Ornitologisk Forening og Dansk Botanisk Forening

Klagerne er næsten enslydende og omhandler navnlig, at alt det, som vedrører beskyttelse af klinteprofilets sjældne flora og fauna, herunder beskyttelse af kalkoverdrevet, er skrevet helt ud af afgørelsen. Klagerne ønsker, at beskyttelse af kalkoverdrevet omfattes af fredningen med henvisning til floraen og faunaen, som udgør en del sjældne arter samt ynglende arter. Klagerne har foreslået nye formuleringer til fredningsbestemmelsernes §§ 1, 2, 3, 5 og 9 med fokus på beskyttelse af flora og fauna samt klintens kalkoverdrev.

Det er i klagerne anført, at kalkoverdrevet er meget sårbart over for gødskning og sprøjtning, og at der bør være en 100 m beskyttelseszone i stedet for den oprindeligt foreslåede 25 m bræmme.

Lodsejer med lb.nr. 26:

Det fremgår af klagen, at klager tiltræder fredningen, og at klagen vedrører bortfaldet af dels formålet om, og dels etablering af og

målsætning om overdrev i en 25 (eller 50) m bræmme.

Klager har endvidere ønsket at påpege en række forhold omkring naturværdierne langs Stevns Klint.

Det fremgår, af gamle matrikelkort fra lige efter landbrugsudskiftningen, at der har været græsningsskovområder mange steder langs klinten, blandt andet ved Højerup og Harvig, og at der er tradition for græsningsoverdrev helt frem til 1900-tallet. Gamle mennesker på egnen talte efter sigende om ”at gå i skoven” som vending for blot det at gå ud i den fjerne (skov-) ende af marken. Det er anført, at fund fra 1943 og 1978 beviser, at der langt op i 1970erne har været meget artsrige partier af klinten og gamle skred med næringsfattig råjord på de mange naturlige og menneskeskabte klippehylder med overdrevsflora. Klager finder derfor, at det ikke kan være en overraskelse, at eksempelvis de efterladte råstofgrave bliver så artsrige plantesamfund, idet man blot har fjernet al den overflødig næring. Klager har oplyst, at klager selv har anvendt denne proces på sin ejendom, hvorefter sjældne planter kommer frem hvert år, bortset fra de steder, hvor Stevns Kommune vælger at slå natur, som man slår boldbaner og vejkanter. Med den viden og kombination af viden er der heller ingen grund til at antage, at det skal tage en menneskealder at få etableret et overdrev på en 25 m bræmme langs klinten.

Klager fra [V3] og dens medlemmer

[V3], som har 42 lodsejere og 4 naboer uden for fredningen som medlemmer, har klaget både samlet og individuelt i samme klage.

Det fremgår af klagen, at fredningsnævnets afgørelse om fredning af 1. maj 2017 skal tilsidesættes som ugyldig. Det er klagerens opfattelse, at en fredning ikke er nødvendig for at opnå de formål, som fredningen påstås at skulle varetage. Det er i den forbindelse anført, at det er et ekspropriativt indgreb, som er grundlovsstridigt efter grundlovens § 73, stk. 1, 2. punktum, idet sådanne indgreb som den foreliggende fredning, kun kan gennemføres, når det er nødvendigt af hensyn til almenvellet.

Klagerne har endvidere anført, at nødvendighedskravet i ekspropriationsretlig sammenhæng ligeledes fremgår af den Europæiske Menneskerettighedskonventions tillægsprotokol nr. 1 af 20. marts 1952, artikel 1, stk. 2.

Klagerne har anført, at lodsejerforeningen til fulde har godtgjort, at fredningen er unødvendig, idet lodsejerforeningens medlemmer i fuldt nødvendigt omfang sikrer varetagelsen af fredningsformålet, navnlig den del, der vedrører adgangsforskel. Det fremgår endvidere, at klinten er beskyttet af anden lovgivning som eksempelvis naturbeskyttelseslovens § 3 og § 15 samt råstofloven.

Klagerne har henvist til, at lodsejerforeningens medlemmer frivilligt har indgået aftale om at sikre adgangen fra Boesdal til Bøgeskov Havn i et stiforløb ved at tinglyse de enkelte lodsejeres medlemskab af foreningen.

Klagerne har overordnet gjort følgende hovedpunkter gældende:

- Det ved frivillig aftale etablerede stiforløb er fortsat og har uafbrudt været tilgængeligt for offentligheden.
- Strandbeskyttelseslinjen, råstofloven, naturtypebeskyttelsen og lods-ejernes skriftlige tilsagn om medlemskab af lodsejerforeningen giver i fuldt tilstrækkeligt omfang beskyttelse.
- Handlingsplan for fredninger fra 2005 omtaler fredningssagen fra 2004 som et skoleeksempel på en fredning, der ikke burde være rejst.
- Det er en forudsætning for optagelse af Stevns Klint til UNESCO Verdensarv, at myndighederne har kunnet overbevise UNESCO om, at beskyttelsen er tilstrækkelig og varig, hvorfor yderligere beskyttelse burde være overflødig.

Klagen er fulgt op af afsluttende bemærkninger af 25. februar 2019, som i det væsentlige er en gentagelse af klagepunkterne.

Til klagen var endvidere vedlagt individuelle indsigelser fra lodsejerne lb.nr. 1-10, 14-17, 19-20, 23, 27-32, 34, 36 og 39. Desuden har fire naboer, som ikke er omfattet af fredningen, indgivet individuelle indsigelser.

Lb.nr. 1 og 2 har gjort indsigelse mod et stiforløb, der tager hensyn til indsigelser fra tre af de fire naboer, der bor op til fredningen. De to lods-ejere finder det ikke rimeligt i forhold til dyrkning af marken. De tre naboer finder det derimod ikke rimeligt, at en sti skal have forløb få meter fra have og beboelse med indkig til beboelsen.

Lb.nr. 3 har gjort indsigelse mod stiforløbet og er uforstående overfor, at den sti, der har fungeret siden 2004, ikke kan bibeholdes.

Lb.nr. 4 har gjort indsigelse mod, at stien forløber langs den øvre del af klintekanten. Klager har anført, at der ikke tages hensyn til en stor population af digesvaler og deres redehuller lige under klintekanten, ligesom stiforløbet med en placering tæt på ejendommen vil være generende for privatlivets fred.

Lb.nr. 5 har gjort indsigelse mod, at ejendommen fredes. Klager har anført, at hele ejendommens jordtilliggende skal betragtes som have, idet jorden ikke har været i landbrugsmæssig omdrift siden 2003. Klager har henvist til, at det af fredningsbestemmelserne om arealernes drift og anvendelse fremgår ”Undtaget herfra er private haver, der ikke er omfattet af fredningen,” og at fredning på ejendommen derfor ikke kan gennemføres.

Det fremgår videre af klagen, at der ikke er grundlag for en fredning, idet der hverken er kridtklint, fiskeler eller andre verdensarvsfænomener på ejendommen, da overdrevet er skyllet væk, og moræneskrænten er opstået. Der er stort grundvandstryk, som siden 2004 har medført, at ca. 20 m af skrænten er skyllet i havet. Det er endvidere anført i klagen, at klagers lysthus ligger på skræntkanten, hvor klager opholder sig om sommeren.

Da hovedspørgsmålet om en fredning går ud på, at der skal etableres en sti langs klinteskrænten, vil en sti gå igennem på det sted, hvor lysthuset ligger, da lysthuset ligger på skrænten. Endelig er det anført, at selvom eksisterende lovlige flyveaktiviteter på ejendommen fortsat kan ske i det nuværende omfang, finder klager, at disse aktiviteter ikke er forenelige med den offentlige adgang, der skal åbnes for på matriklen.

Lb.nr. 6 har i sin indsigelse anført, at klager har seks rækker læhegn langs klintekanten, og at der derfor ikke er nogen form for udsigt eller fornemelse for, at man går på en klintekant. Det er endvidere anført, at klager gør meget for dyre- og markvildtet, og at klagers del af klinten er et af fristederne. Der er mange digesvaler og ynglende vandrefalke, som klager fortsat ønsker at tage hensyn til.

Lb.nr. 7 har anført, at klager ikke ønsker en sti langs klintekanten på sin ejendom. Det er oplyst, at klager har en æbleplantage helt ud til klintekanten, hvor klagers tyre græsser frit. Det er samtidig oplyst, at vildtet har et fristed. Det er anført, at stien fortsat bør ligge langs forstranden eller de hyggelige veje mellem bøgeskoven og Holtug Kridtbrud.

Lb.nr. 8 har anført et ønske om, at den bræmme på 25 m, der er tænkt langs Kulstirenden, ændres, så den tilpasses stiens bredde på 2 til 3 m, da Kulstirenden ikke ligger langs klinten. Klager har endvidere et ønske om, at der ikke bliver placeret shelters på ejendommen, ligesom klager ønsker, at det ikke skal være tilladt at færdes på trampestien fra solnedgang til solopgang, da klager og klagers familie generes af færdsel med lomme- og pandelygter efter solnedgang forbi deres hus.

Lb.nr. 9 har i klagen anført, at der på ejendommen har været økologisk drift med fårehold siden 1998. Rundt om markerne er anlagt en græsplæne som både har en landbrugsmæssig og en rekreativ funktion. Fra klintekanten og ned til kysten er der en solid trappe. Overordnet set ønsker klager, at stiforløbet forbliver som det eksisterende. I den forbindelse har klager oplyst en række krav og ønsker.

Det er anført, at klager ønsker, at trappen bevares med fuld råderet, at der ikke ændres i bevoksningen, at stiføringen anlægges tættest muligt på klintekanten, at der ikke skal anlægges en 25 m gødnings- og sprøjtefri bræmme, da ejendommen allerede er fri for dette, at der etableres hundesikkert hegn af hensyn til fåreholdet, at den etablerede græsplæne ikke må være tilgængelig for offentligheden, at der ikke må opføres shelters m.v., og at plejemyndigheden skal sørge for særlig pleje i bræmmen, da der er tale om økologisk jordbrug med en del ukrudt.

Lb.nr. 10 har i forbindelse med klagen anført, at klager købte ejendommen for at få havudsigt og uforstyrret ro. Det er endvidere anført, at et stiforløb som det foreslåede ikke bidrager med noget nyt til offentligheden, da offentligheden allerede har udsigten og floraen i Holtug Kridtbrud, der ligger 50 m væk. Offentligheden har ingen nytteværdi af fredningen, men for klager vil den ødelægge stedets værdi, da stiføringen ikke kan undgå, at stedet omdannes til en offentlig park.

Klager har oplevet, at en familie slog sig ned med en indiansk tipi og opsatte gynger i træerne på ejendommen.

Lb.nr. 14 har i klagen anført, at det påtænkte stiforløb kommer til at gå direkte gennem klagers have, hvor borde og stole er anbragt, og hvor klager opholder sig allermest gennem hele højsæsonen. Klager finder, at der ikke er nogen grund til at ændre det eksisterende stiforløb.

Lb.nr. 15 har gjort indsigelse mod placeringen af stien på ejendommen. Det fremgår af klagen, at der er en kort sti på klagers ejendom, der løber fra huset og vinkelret til klinten, hvor klager har indrettet en hyggeplads på klintekanten. Ifølge fredningsafgørelsen skal denne sti løbe direkte gennem denne hyggeplads, hvilket klager finder urimeligt.

Lb.nr. 16 har i klagen anført, at det planlagte stiforløb vil være til stor gene for klager. Klager ønsker, at stiforløbet forbliver, som det er i dag. Det er anført, at det ikke tilfører vandrerne nogen større værdi, at stien etableres.

Lb.nr. 17 har i klagen anført, at det vil være yderst generende, hvis stien skal placeres langs klintekanten, som er lige foran klagers have og fristed ved klinten.

Lb.nr. 19 har i klagen anført, at trappen på ejendommen ønskes bevaret, ligesom klager ønsker en uændret linjeføring af trampestien via [A3]. I den forbindelse er det anført, at lodsejerne har accepteret de gener, der har været ved det eksisterende stiforløb, og disse gener vil blive intensiveret ved en omlægning af stiforløbet.

Lb.nr. 20 har gjort indsigelse mod, at der med fredningen gribes ind i klagers private ejendomsret. Klager har oplyst, at der har været sti på ejendommen i over 25 år. Klager har ikke noget imod en sti hen over ejendommen, og der har aldrig været problemer med brugerne af stien. Dog er klager utilfreds med den måde lodsejerne er blevet behandlet på af sagsrejserne. Klager ønsker ikke at forære jorden væk, men vil gerne samarbejde om det eksisterende stiforløb.

Lb.nr. 23 har anført, at det eksisterende stiforløb, der er indtegnet med grønt på fredningskortet, ikke er en sti. Der er tale om en asfalteret vej med tung trafik. Det er oplyst, at trampestien i 2004 blev lagt vest om klagers ejendom, som er et kalkbrud. Det blev dengang vurderet, at det ikke ville være tilstrækkeligt sikkert for gående færdsel på fabriksområdet, hvis stien blev ført langs vandet. Klager har anført, at det er de samme forhold, der gør sig gældende i dag. I det tilfælde at fredningsforslaget bortfalder, har klager oplyst, at klager er indstillet på fortsat dialog med Stevns Kommune om et stiforløb langs stranden, hvis sikkerheden kan opretholdes. Det fremgår, at klager ikke ønsker et stiforløb tinglyst, men henholder sig til det tinglyste medlemskab af [V3].

Lb.nr. 27 har gjort indsigelse over det planlagte stiforløb mellem [A4] og [A5], da det vil medføre uacceptabelt meget trafik med parkerede biler, knallerter, cykler, vandrere og løse hunde. Den lange privatvej fra [A6] til trampestien vil indbyde til den nævnte trafik til gene for beboerne.

Lb.nr. 28 har gjort samme indsigelse som lb.nr. 27.

Lb.nr. 29 har i klagen anført, at klager bor på [A7], som er en privat vej uden mulighed for parkering eller vendeplads. Vejen er blind, og klager forudser derfor, at gårdspladsen og indkørslen vil blive anvendt som parkerings- og vendeplads.

Lb.nr. 30 har i klagen anført, at klager ikke ønsker adgang til klinten fra [A7], ligesom klager ikke ønsker mulighed for overnatning, parkering og bænke.

Lb.nr. 31 har gjort indsigelse over for det planlagte stiforløb på [A7] som lb.nr. 29 og 30.

Lb.nr. 32 og 34 har i klagen anført, at det er problematisk, at der er oprettet en ny adgangsvej til klinten nord for Stevns Fyr. Det er oplyst, at der kun er 182 m mellem den asfaltvej, der går ned til fyret med p-pladser, og en ny adgangsvej, hvor der ikke er p-pladser. Klager finder, at det ikke er hensigtsmæssigt, da vejen samtidig skal gå omkring det lokale vandværk, som kan medføre problemer for sikkerheden ved vandværket. Det er endvidere anført, at klager finder det betænkeligt, at der på bagsiden af Højeruplund-skoven skal etableres en ny sti kun 8-10 m fra den eksisterende i skoven, som ligger ca. 130 m fra klintekanten.

Lb.nr. 36 har anført, at fredningsgrænsen er placeret midt imellem bygninger og direkte forbi to soveværelsesvinduer, dagligstue og imellem borde og stole til B&B-gæster. Det er endvidere anført, at der ikke med fredningen er sikret fred om natten. Det fremgår af klagen, at der ikke ses at være sket ændringer i landskabet, der kan begrunde en fredning på alle sider af ejendommen.

To naboer, som ikke er omfattet af fredningen, har gjort indsigelse, da de har en tinglyst eksklusiv adgangsret hen over naboejendommen til klinten, som de vil miste. Andre naboer, ligeledes uden for fredningsområdet,

har gjort indsigelse mod, at stiforløbet ligger tæt på deres boliger.

Øvrige bemærkninger

Herudover har Miljø- og Fødevarerklagenævnet modtaget bemærkninger fra Stevns Kommune. Kommunen finder, at fredningen er af national betydning og har i den forbindelse henvist til de nationale og internationale interesser, som området rummer, særligt vedrørende udnævnelsen til UNESCO verdensarvområde og forskningsmæssige interesser fra ind- og udland. Kommunen har påpeget, at også fredningsnævnet i sin afgørelse har vurderet, at fredningen af Stevns Klint vil være af væsentlig national betydning.

Danmarks Naturfredningsforening har til klagen fra lodsejerforeningen bemærket, at foreningen finder, at fredningen er gyldig. Danmarks Naturfredningsforening har henvist til, at fredningen af Stevns Klint er i tråd med "Handlingsplan for fredning 2013". Foreningen har sammenlignet Stevns Klint med fredningerne af Skagen Gren, Møns Klint og Hammerknuden, som er blandt landets absolutte perler.

Det er endvidere anført, at det forhold, at Stevns Klint er udpeget til UNESCO verdensarvområde understreger klintens store internationale betydning, og at en fredning vil falde i tråd med denne status af verdensarv, som ikke i sig selv giver nogen beskyttelse.

Danmarks Naturfredningsforening har endvidere anført, at foreningen kan tilslutte sig de bemærkninger og forslag, som er fremført af Botanisk Forening, Dansk Ornitologisk Forening, lb.nr. 26 og biolog [P1].

Til klagen fra lb.nr. 36 har Danmarks Naturfredningsforening bemærket, at det fremgår af flyfotos tilbage til 1954, at der har været sti mellem bygningerne og klintekanten og muligvis længere tilbage i tiden, hvorfor det ikke er nyt for klager, at der er en offentlig sti mellem klintekanten og bygningsmassen.

Klager med lb.nr. 26 har i bemærkningerne anført, at klager finder det problematisk, at Stevns Kommune mener, at fredningen vil sikre, at trampestiens rekreative anvendelse vil blive styrket gennem stikveje fra trampestien ud til vejnettet. Klager har oplyst, at en sådan stikvej ligger 3-4 m fra køkken, toilet og soveværelse, men på naboens ejendom. Herudover har klager en privat fællesvej liggende lige uden for soveværelsesvinduet. Klager ser helst, at der lukkes for færdslen foran ejendommen med skiltning om, at der ikke er adgang til trampestien. Klager har oplyst, at færdslen omkring ejendommen er ukontrolleret og alternativ, hvilket har medført store gener for klagers privatliv samt for kvæg- og fåreavl på ejendommen.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har modtaget forslag fra [V1] om at ændre bestemmelsen om flyvning med paraglidere og lignende. Foreningen ønsker, at der med bestemmelsen bliver mulighed for et samarbejde med plejemyndigheden, så der ikke er tale om faste startsteder, men en dynamisk model, der tager hensyn til forholdene på

stedet.

8. Miljø- og Fødevareklagenævnets besigtigelse og offentlige møde

Miljø- og Fødevareklagenævnet besøgte den 12. og 13. maj 2019 fredningsområdet og holdt efterfølgende offentligt møde om sagen.

Under Miljø- og Fødevareklagenævnets besigtigelse og offentlige møde redegjorde Danmarks Naturfredningsforening som den ene sagsrejsers for, at det var nødvendigt at frede, da Stevns Klint er en vigtig historisk perle, og en fredning vil være i overensstemmelse med handlingsplan 2013. Foreningen anførte videre, at kun en fredning vil sikre en optimal beskyttelse af klinteprofilet. Ved at indføre en bræmme undtaget for landbrugsdrift vil naturen kunne brede sig, og der kan derved tages hensyn til truede naturarter. Det blev endvidere anført, at ikke alene fiskeriet indgik som argument for udpegning til Unesco Verdensarv, men også flora og fauna. Stevns Kommune anførte, at en fredning er en god måde at sikre området og biodiversiteten, idet kommunen henviste til, at staten havde valgt at lade hele Holtug Kridtbrud frede. Et alternativ til fredning ville være frivillige aftaler, som alene ved uoverensstemmelser kunne behandles af domstolene. Det blev endvidere anført, at det er vigtigt at være tryk ved klintekanten, og at myndighederne har en forpligtelse til at man kan færdes sikkert på stierne. Trampestien ville gå en usikker fremtid i møde uden en fredning, hvorfor kommunen anser det for rettidig omhu at frede.

Miljøstyrelsen oplyste, at styrelsen ikke ville modsætte sig en fredning, men opfordrede til at aftale nærmere med lodsejerne, hvis stiforløbet vedtages.

Lodsejerforeningen anførte, at den nuværende aftale om stiforløb fungerer tilfredsstillende, og at den opfylder Dansk Vandrelaugs kriterier for stiforløb. Det blev yderligere anført, at alle medlemmer af [V3] har underskrevet en deklARATION, som er klar til tinglysning med Stevns Kommune og lodsejerforeningen som påtaleberettigede, og at medlemmerne har forpligtet sig til mere end en 25 m bræmme, hvis hensynet til stien kræver det. Endvidere blev det anført, at kalkoverdrevet aldrig har været der, og at det er et kriterium for udpegning til verdensarv, at der er lokal opbakning.

Det blev endvidere anført af foreningens advokat, at fredningen er et indgreb i den private ejendomsret og henviste til grundlovens § 73. Det blev anført, at nødvendighedskravet ikke er opfyldt, og advokaten henviste til den frivillige ordning og Naturklagenævnets afgørelse fra 2004.

Andre lodsejere og foreninger, som ikke er medlem af lodsejerforeningen, udtrykte støtte til fredningen og opfordrede til at indføre en dyrkningsfri bræmme af hensyn til bilag IV arter og planter samt vandrefalken.

Endelig blev de skriftlige klagepunkter i det væsentlige gentaget.

9. Miljø- og Fødevareklagenævnets høring af 12. oktober 2020

Miljø- og Fødevareklagenævnet sendte den 12. oktober 2020 et høringsbrev til lodsejerne og andre interessenter i sagen om blandt andet etablering af nyt stiforløb på matr.nr. 36a og langs 36d Holtug By, Holtug samt matr.nr. 32a og 62 Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge.

9.1 Høringssvar

Miljø- og Fødevareklagenævnet har modtaget høringssvar fra [V2] (lb.nr. 23), Miljøstyrelsen, [V3], [V1], Stevns Kommune og nogle omboende.

9.1.1 Høringssvar fra [V1]

[V1] har i høringssvar af 5. november 2020 henvist til sin tidligere anmodning om at ændre formuleringen i fredningsbestemmelserne.

9.1.2 Høringssvar fra [V2]

Selskabet har indsendt bemærkninger af 18. november 2020 til stiforløbet på selskabets ejendom, hvoraf fremgår, at stiforløbet er indtegnet forkert på fredningskortet og har i den forbindelse henvist til Stevns Kommunes bekræftelse af, det stiforløbet er forkert indtegnet. Stevns Kommune har i mail af 17. november 2020 til Miljø- og Fødevareklagenævnet oplyst, at kommunen er blevet opmærksom på fejlen.

9.1.3 Høringssvar fra Miljøstyrelsen

Miljøstyrelsen har i sit høringssvar af 18. november 2020 anført, at styrelsen støtter Miljø- og Fødevareklagenævnets hensigt om at ændre afgrænsningen og udtage arealer i den nordlige del af fredningsområdet samt ændringen af stiforløbet i den sydlige del. Det fremgår endvidere, at de naturgivne forudsætninger for udvikling af overdrev synes bedre i den sydlige del end den nordlige.

9.1.4 Høringssvar fra [V3]

Foreningen har i høringssvar af 18. november 2020 anført, at foreningen gerne vil opfordre Miljø- og Fødevareklagenævnet til at overveje sin stilling endnu engang, idet denne fredningssag bør være et af de få eksempler, hvor klagenævnet med fordel kan besinde sig.

Det fremgår, at det er foreningens ønske at afslutte denne sag, så de lokale lodsejere, der skal tåle en del i forhold til det meget store turismetryk, samt Stevns Kommune, der ønsker at tiltrække mere turisme, kan opretholde et godt og bæredygtigt samarbejde, og på den måde sikre at Stevns Klint forbliver den verdensarv, som alle har været med til at gøre mulig og er stolte over, fremfor at sagen skal føres videre i det civilretlige sy-stem.

Foreningen har i det væsentlige gentaget tidligere bemærkninger.

For så vidt angår stiforløbet, fremgår det, at det stiforløb, Stevns Klint Trampesti, der blev etableret langs klinten efter Naturklagenævnets afgørelse i 2004, blev evalueret og anbefalet af en uafhængig ekspert udpeget af den daværende amtslige miljømyndighed, og at stiforløbet

beviseligt har fungeret til gavn og glæde for alle turisterne siden etableringen. Trampestien blev anlagt, således at der var en rimelig balance mellem naturfredningsforeningens krav og lodsejernes ønsker i forhold til deres virke og privatliv.

Det fremgår af bemærkningerne, at lodsejerforeningen gerne vil imødekomme det forslag omkring stiforløb, som Miljø- og Fødevarerklagenævnet nu fremkommer med. Det vil sige et kystnært stiforløb, der løber i hele Verdensarvens længde. Der er nogle enkelte steder, hvor klagenævnet ikke helt har kunnet gennemskue alle konsekvenser ved den valgte stiføring, hvorfor foreningen vil foreslå at Stevns Kommune og lodsejerforeningen sammen tilretter stiforløbet, så stiforløbet bringes i overensstemmelse med, hvad der rent praktisk kan lade sig gøre, samt hvad der er rimeligt i forhold til de få lodsejere det drejer sig om. Der er tale om ubetydelige strækninger på nogle få hundrede meter. Herud over er der et sted ved virksomheden [V2] (Stevns Kalkbrud), hvor det indtegnede stiforløb vil være direkte livsfarligt.

Det fremgår, at foreningens medlemmer er villige til at lade hele stiforløbet tinglyse på deres ejendomme med Stevns Kommune som påtaleberettiget. Deklarationen foreslås formuleret således, at der altid skal være et ubrudt stiforløb som aftalt, og at stiforløbet ved nedfald af klinten altid kan rykkes ind i landet, så tæt på det oprindelige forløb som muligt, og med rimelig hensyntagen til sikkerhed for nye nedfald. Det er foreningens opfattelse, at dette tiltag vil opfylde de ønsker, der er til et udvidet stiforløb i den nordlige del af Klinten, hvorfor foreningen anser en fredning for unødvendig. Det er anført, at foreningen håber, at Miljø- og Fødevarerklagenævnet inden sin endelige afgørelse, vil bede Stevns Kommune og lodsejerforeningen om at udarbejde et forslag til et stiforløb.

For så vidt angår 25 meter bræmmen fremgår det af bemærkningerne, at hovedargumentet for at etablere denne bræmme nu er formuleret som en sikkerhedszone i forhold til, at stien altid vil kunne rykkes ind i landet af både sikkerhedsmæssige grunde, eller hvis der falder noget af klinten i havet. Hvis Miljø- og Fødevarerklagenævnet vil bifalde forslaget om at tinglyse det forlængede og kystnære stiforløb, vil der blive taget højde for, at der altid vil være et ubrudt stiforløb så tæt på klinten som muligt.

Foreningen har anført, at der således ikke vil være nogen objektiv begrundelse for at fremme fredningsforslaget om en 25 meters bræmme, med baggrund i at sikre et intakt stiforløb.

Det fremgår endvidere af bemærkningerne, at der med fredningsforslaget oprindeligt skulle udlægges en 25 meter bræmme som et såkaldt næringsfattigt kalkoverdrev. I den forbindelse er det anført, at det vil være umuligt uden at fjerne muld- og lerlaget. Samtidig fremgår det, at det vil være meget svært at udlægge natur i en 20.000 meter lang og 25 meter bred bræmme i en af Danmarks mest frugtbare landbrugsområder. Det er i den forbindelse anført, at jorden altid har været dyrket ud mod klintekanten, at bræmmen vil være meget svær og meget omkostningsfuld

at vedligeholde, og at den vil udvikle sig til brakmark ved manglende vedligeholdelse, samt at det ikke vil være optimalt at fremme den vilde natur langs klinten.

Det fremgår endvidere, at det vil gå ud over bæredygtigheden, som er en forudsætning for Verdensnaturarven, da man på denne måde fratager den store del af lodsejerne, der dyrker landbrug langs klinten, en væsentlig del af deres muligheder for at opretholde den indtjening de er vant til, hvilket for nogle lodsejeres vedkomne er en halvering, fordi jorden ligger i et forholdsvist smalt bælte på langs af klinten.

Endelig fremgår det, at foreningen vil arbejde aktivt for at UNESCO fratager Stevns Klint sin tildeling af Verdensarv, hvis der fredes en 25 meters bræmme. Hvis området fratages verdensarven, vil selve motivationen for at anlægge denne frednings sag ikke længere være til stede.

Det fremgår af bemærkningerne, at foreningen kan acceptere, at det lodrette geologiske klinteprofil, som udgør verdensarven, bliver fredet, selv om det er unødvendigt.

Videre fremgår det, at foreningen vil foreslå et kompromis, der tilgodeser de væsentlige interesser i fredningsforslaget samt sikrer et godt samarbejde omkring verdensarven. Hvis Miljø- og Fødevarerklagenævnet beder Stevns Kommune og Lodsejerforeningen om at indgå aftale om stiforløbet i den nordlige del af verdensarvsområdet, vil foreningen acceptere, at hele stiforløbet herefter bliver tinglyst på de enkelte ejendomme.

Foreningen anfører, at den ikke på nogen måder bifalder bufferzoner eller fratagelse af rettigheder til at dyrke landbrug som hidtil, og det foreslåede kompromis forudsætter derfor, at der ikke bliver fredet i en 25 meters bræmme.

10. Miljø- og Fødevarerklagenævnets høring af 19. november 2020
Miljø- og Fødevarerklagenævnet sendte den 19. november 2020 de indkomne høringssvar i kontradiktion.

10.1 Høringssvar

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har modtaget høringssvar fra Miljøstyrelsen, [V3], Dansk Botanisk Forening, Danmarks Naturfredningsforening, lb.nr. 26 og en omboende.

10.1.1 Høringssvar fra Dansk Botanisk Forening

Dansk Botanisk Forening har i høringssvar af 25. november 2020 anført, at foreningen kan tilslutte sig kommentarerne fra Stevns Kommune om, at området er vigtigt at frede. Foreningen har henvist til bilag 10 til fredningsforslaget, som er en tegning udarbejdet af biolog [P1], som skal illustrere hvilke konsekvenser, der er ved at ikke at indføre en dyrkningsfri bræmme. Illustrationen har tidligere været forelagt Miljø- og Fødevarerklagenævnet.

10.1.2 Høringssvar fra [P1]

[P1] har den 6. december 2020 indsendt tilsvarende høringssvar som ovenfor.

10.1.3 Høringssvar fra Danmarks Naturfredningsforening

Danmarks Naturfredningsforening har i sit høringssvar af 7. december 2020 anført, at foreningen ikke er enig med Lodsejerforeningen i, at den frivillige ordning med en vandresti fungerer tilfredsstillende, og foreningen afviser, at en sådan løsning vil være tilfredsstillende i fremtiden.

Foreningen har anført, at fredningen ikke kun handler om en vandresti, men også om beskyttelse og udvikling af naturværdierne, de geologiske værdier, de landskabelige værdier, de kulturhistoriske værdier, for muligheden for at formidle værdierne og meget mere, som mistes, hvis fredningssagen for Stevns Klint ikke gennemføres. Herudover vil en sti, som kun tinglyses, henhøre under domstolene og ikke under Miljø- og Fødevarerklagenævnet, hvilket erfaringsmæssigt har den svaghed, at domstolene kun går ind i sagen, hvis nogen anlægger en sag. Endvidere har foreningen anført, at det er nemt for den påtaleberettigede at ophæve en tinglysning.

Det fremgår af bemærkningerne, at Miljøstyrelsen påpeger, at de naturgivne forudsætninger for udvikling af overdrev er bedre i områdets sydlige del end i den nordlige. Foreningen vil understrege, at der er de samme grundlæggende forudsætninger for at udvikle overdrev på den nordlige som den sydlige del, og at successen fuldstændig afhænger af, hvad plejemyndigheden sætter ind med af bevidst udpining af jorden over en kortere årrække, inden den lægges permanent ud til natur. Det har vist sig effektivt andre steder. Samtidig bør de rekreative kvaliteter ved at kunne færdes i en udyrket bræmme langs Stevns Klint også tillægges værdi.

Af bemærkningerne til stien angivet på [V2]'s ejendom fremgår, at stien angivet med grønstiplet signatur eksisterer som kørevej, og den er i lokalplan 32 Stevns Kridtbrud angivet til at overtage de rettigheder, der følger den nedlagte Eske-stien, som lokalbefolkningen havde adgang til at benytte. Der er derfor korrekt, at den er angivet med grønstiplet signatur. Men den kan eventuelt angives med rødstipling. Ændres signaturen til rød (ny sti), vil det være plejemyndighedens ansvar at sikre, at stien fremover gøres sikker for gående. Fjernes sti-signaturen helt, bør det være på vilkår, at [V2] anlægger en trappe ved vandet, så man kan komme videre nordpå ad trampestien, når man har passeret virksomhedens ejendom. Det fremgår af bemærkningerne, at foreningen er bekendt med, at [V2] i forbindelse med den kommende råstofplan, ønsker at bryde kridt under stien. Dette vil imidlertid forudsætte en dispensation fra fredningen, og bør i givet fald medføre krav om, at [V2] finansierer en trappe for gående nordpå langs vandet.

Det er anført, at der ifølge lodsejer er angivet, at fredningen omfatter

egentlige haver. Dette er ikke korrekt og der verserer en sag i kystdirektoratet om det pågældende sted.

Endelig fremgår det, at foreningen er imod, at den fredede sti ved Store-dal ønskes flyttet mod nord. Foreningen har anført, at der dels findes en stiforbindelse ved det af fredningen angivne sted, og dels at stiforløbet herved ville komme meget tæt på en for fredningen uvedkommende ejendom.

Der stilles fra lodsejers side krav om erstatning for trappe på klinten. Danmarks Naturfredningsforening mener ikke, at der forefindes tilladelser til trapper, ud over trappen ved Højerup og Stevns Fyr.

10.1.4 Høringssvar fra lb.nr. 26

Det fremgår af bemærkningerne, at lodsejerforeningen ikke repræsenterer alle lodsejere, og at lb.nr. 26 ikke er medlem, ligesom de ikke støtter lodsejerforeningens arbejdsform. Af det store høringsmateriale til Miljø- og Fødevarerklagenævnet kan man få det indtryk, at foreningen tæller en enstemmig lodsejermodstand, hvilket ikke er tilfældet. Til lodsejerforeningens høringssvar er det anført, at det ikke er korrekt, at det ikke er muligt at fremvokse et biologisk kalkoverdrev. Lodsejer har henvist til sognekort fra egnen, hvor der i første halvdel af 1800-tallet fandtes talrige græsningsoverdrev med skovsignatur langs store dele af Stevns Klint. Floraen er for det meste fjernet totalt siden det rationelle og sprøjtede landbrug vandt indpas for ca. 50 år siden, men der har været og eksisterer fortsat masser af refugier for overdrevsplanterne langs og på klinten, ligesom det udmærket kan lade sig gøre, at lave en kunstgødde og sprøjtet landbrugsjord om til biologisk kalkoverdrev. Det kræver enten råstofgravning, eller høst af biomasse (hø) i nogle indledende år, derefter enten afgræsning eller fortsat høst eller ”fuldmandsslåning” med krav og målsætning om mere variation end standart græsslåning. Det er hverken umuligt eller meget bekosteligt. Stevns Kommune kan sammen med rådgivere udarbejde et oplæg for drift og pleje af strækningen, som til fulde vil give den variation og den naturlige indvandring af gode indikatorer for biologiske kalkoverdrev. Her ville det være nærliggende, hvis lodsejere med maskiner og materiel til høst af hø, eller husdyr, også fremover spillede en rolle i processen mod målet om et 20 km langt biologisk kalkoverdrev, ligesom efterbehandlingen af [V2]’s råstofgrav til landbrugsjord burde revurderes. Lodsejer henleder opmærksomheden på, at den botaniske og kulturhistoriske definition på et overdrev spænder fra næsten træløse, stenbestrøede strandoverdrev til lysåbne krat og lys egeskov, som det endnu ses flere steder i Skåne. Derfor er målet ikke en afskrivning af træer og buske som sådan, men formentlig en assisteret fremvækst af buske og træer karakteristiske for egnen og for kalkoverdrev – ask, hassel, hvidtjørn, kornel, æble og flere forskellige hjemmehørende roser.

10.1.5 Høringssvar fra [V3] Det fremgår af Lodsejerforeningens bemærkninger af 19. november 2020 vedrørende kompromisforslaget til stiforløb, at foreningen har afholdt møde med Stevns Kommune.

Foreningen har noteret sig, at kommunalbestyrelsen på et efterfølgende møde havde sagen på dagsordenen under lukkede sager, og at en enig kommunalbestyrelse ikke havde bemærkninger til Lodsejerforeningens kompromisforslag eller andre høringssvar. Det fremgår af bemærkningerne, at foreningen betragter dette som en udstrakt hånd.

Foreningen har anført, at den, som Miljøstyrelsen, støtter, at stiforløbet skal ende i den nordlige del mellem Lb. nr. 4 og 5, sådan som Miljø- og Fødevarerklagenævnet har foreslået.

Afslutningsvis har foreningen udarbejdet sammendrag af foreningens forslag til fredning og stisystem, hvoraf fremgår, at Verdensarven kan fredes, Miljø- og Fødevarerklagenævnet skal pålægge Stevns Kommune og Lodsejerforeningen at lade det kystnære stiforløb tinglyse med en frist til 21. april 2021 til at håndtere praktiske foranstaltninger i den forbindelse. Kommunen skal inden 1. maj 2021 etablere nye stier i den nordlige, og såfremt enkelte lodsejere ikke vil deltage, skal det være muligt at ekspropriere.

10.1.6 Bemærkninger fra omboende

To omboende familier har i mail af 4. november 2020 udtrykt bekymring for, om deres tinglyste adgangsret til en sti gennem en fredet dyrkningsfri bræmme vil blive påvirket.

11. Miljø- og Fødevarerklagenævnets høring af 8. december 2020

11.1.1 Bemærkninger fra Stevns Kommune

Stevns Kommune har i bemærkninger af 18. december 2020 præciseret, at kommunen fastholder, at kommunen ønsker en fredning. Kommunen afviser i den forbindelse at der indgås andre alternative aftaler om beskyttelsen af klinten. Kommune har endvidere understreget, at en fredning af Stevns Klint er af international betydning, og at trampestien er en naturlig del af fredningen.

Stevns Kommune har den 25. januar 2021 telefonisk oplyst, at der er sendt en ansøgning til Kystdirektoratet om dispensation fra strandbeskyttelseslinjen til opførelse af en trappe på [V2]'s grund med henblik på at lave en direkte forbindelse mellem stranden og klinten og undgå færdsel rundt om eller gennem virksomhedens ejendom. Det kræver imidlertid omkostningskrævende geologiske undersøgelser af klinten for at vurdere, om projektet rent faktisk er teknisk gennemførligt, hvorfor kommunen på nuværende tidspunkt ikke kan sige, om det kan lade sig gøre.

11.1.2 Bemærkninger fra [V3]

Lodsejerforeningen har i bemærkninger af 22. december 2020 i det væsentlige gentaget sine bemærkninger fra tidligere høringer. Herudover har foreningen anført, at der efter foreningens opfattelse reelt kun er to parter i sagen; Lodsejerforeningen og Danmarks Naturfredningsforening. Foreningen har i den forbindelse anført, at nogle af de personer, der har udtalt sig til sagen, har relationer til Danmarks Naturfredningsforening.

12. Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af sagen

12.1 Miljø- og Fødevareklagenævnets indledende bemærkninger

I sagens behandling har Miljø- og Fødevareklagenævnets medlemmer deltaget: Thomas Steensen (formand), landsdommerne Norman Cleaver og Henrik Twilhøj, og de læge medlemmer Pelle Andersen-Harild, Jørgen Elikofer, Knud N. Mathiesen og Jens Vibjerg.

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 1, kan fredningsnævnets afgørelse efter § 40 påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Det følger af naturbeskyttelseslovens § 42, at Miljø- og Fødevareklagenævnet skal efterprøve fredningsnævnets afgørelse efter § 40, stk. 1, i dens helhed, når den samlede erstatning og godtgørelse overstiger 500.000 kr.

Endvidere følger det af naturbeskyttelseslovens § 44, stk. 1, at Miljø- og Fødevareklagenævnet kan ændre fredningsnævnets afgørelse, herunder fredningens geografiske udstrækning, fredningsbestemmelserne og erstatningen. Dette gælder, uanset hvem der har rejst fredningssagen eller påklaget fredningsnævnets afgørelse, og uanset fredningsforslaget og de forslag og krav, der er fremført for fredningsnævnet og Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 33, stk. 1, kan der gennemføres fredning af landarealer til varetagelse af de formål, der er nævnt i naturbeskyttelseslovens formålsbestemmelse i § 1:

§ 1. Loven skal medvirke til at værne landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet.

Stk. 2. Loven tilsigter særligt

- 1) at beskytte naturen med dens bestand af vilde dyr og planter samt deres levesteder og de landskabelige, kulturhistoriske, naturvidenskabelige og undervisningsmæssige værdier,
- 2) at forbedre, genoprette eller tilvejebringe områder, der er af betydning for vilde dyr og planter og for landskabelige og kulturhistoriske interesser, og
- 3) at give befolkningen adgang til at færdes og opholde sig i naturen samt forbedre mulighederne for friluftslivet.

Efter naturbeskyttelseslovens § 38 skal en fredning indeholde en bestemmelse om formålet med fredningen. Ifølge § 38, stk. 3, kan en fredning gå ud på bevaring af den nuværende tilstand eller tilvejebringelse af en bestemt tilstand, der herefter skal bevares, og den kan regulere offentlighedens færdsel i området. Af bestemmelsens stk. 4 fremgår, at en fredning kan indeholde de bestemmelser, herunder de påbud og forbud vedrørende arealernes anvendelse, der skønnes nødvendige, for at frednings- formålet kan opnås.

12.2 Miljø- og Fødevareklagenævnets generelle bemærkninger

12.2.1 Fredningens gennemførelse

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at der med fredningsforslaget er væsentligt nyt i forhold til fredningsafgørelsen fra 2004. Nævnet har herved lagt vægt på, at der med fredningsforslaget er indført en dyrkningsfri bræmme, og at Stevns Klint siden 2014 har været optaget på UNESCO's verdensarvliste.

Et flertal i Miljø- og Fødevareklagenævnet finder efter en afvejning af de hensyn, der fremgår af formålsbestemmelsen i naturbeskyttelseslovens § 1, over for de lodsejerinteresser, der er påberåbt, at området er fredningsværdigt, og at fredningen af Stevns Klint skal gennemføres. Flertallet har ligesom fredningsnævnet lagt vægt på, at Stevns Klint er én af "perlerne," som beskrives som de unikke, de vigtigste og de nationalt værdifulde lokaliteter som beskrevet i Handlingsplan for fredning 2013. Flertallet kan endvidere tiltræde fredningsnævnet begrundelse for at frede et ubrudt stiforløb langs klinten. Det er i den forbindelse afgørende at linjeføringen langs klintekanten i en lang årrække er sikret i takt med at dele af klinten skrider i havet. Herudover har nævnet navnlig lagt vægt på områdets udpegning på UNESCO's verdensarvliste, og på muligheden for at sikre og forbedre områdets enestående natur i form af den prioriterede naturtype kalkoverdrev.

Mindretallet (Jens Vibjerg og Knud N. Mathiesen) finder, at fredning er indgribende i den private ejendomsret og unødvendig, når formålet med fredningen kan opnås ved frivillige aftaler, ligesom klinten i forvejen er fuldt beskyttet, jf. udpegningen til UNESCO Verdensarv.

12.2.2 Fredningens afgrænsning

Et flertal i Miljø- og Fødevareklagenævnet tilslutter sig fredningsnævnets afgørelse, men med den ændring at fredningsgrænsen i den nordlige del af området går til og med matr.nr 35b Holtug By, Holtug (til og med lb.nr. 6), hvor grænsen for UNESCO-verdensarvudpegningen går.

Mindretallet (Norman Cleaver, Henrik Twilhøj og Pelle Andersen-Harild) tilslutter sig det af fredningsnævnet fastsatte stiforløb til Bøgeskov Havn af de grunde, fredningsnævnet har anført.

Et flertal i Miljø- og Fødevareklagenævnet har besluttet, at der i forbindelse med afgrænsningen af fredningen i den nordlige del skal etableres et stiforløb langs skel delvis rundt om matr.nr. 36a og 36d Holtug By, Holtug (lb.nr. 5) fra klintekanten og ind i landet, indtil stien løber an til eksisterende vej (ved [A8]) som vist på fredningskortet.

Mindretallet (Pelle Andersen-Harild) finder det ikke nødvendigt at etablere ny trampesti ud over, hvad fredningsnævnet har vedtaget.

Et enigt Miljø- og Fødevareklagenævn har besluttet at udtage stik-stien langs det nordlige skel på matr.nr. 10b og 10d Tommestrup, St. Heddinge

(lb.nr. 34) samt på matr.nr. 10c (vandværket) af fredningen.

Et flertal i Miljø- og Fødevareklagenævnet har besluttet at udtage den af fredningsnævnet vedtagne stik-sti gennem marken på matr.nr. 34 Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge og i stedet at frede et eksisterende trampesti-forløb, som løber fra det østlige skel fra vest mod nord på matr.nr. 32a Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge (parallelt med [A9]), og som knækker i skel mellem matr.nr. 34 og 62 Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge og herefter fortsætter mod kysten.

Mindretallet (Pelle Andersen-Harild) finder det ikke nødvendigt at etablere ny trampesti ud over hvad fredningsnævnet har vedtaget.

Miljø- og Fødevareklagenævnet fastholder fredningsgrænsen med 25 meter bræmmen på ”plateauet” omfattet af Natura 2000 på matr.nr. 33d (lb.nr. 10).

12.2.3 *Fredningens indhold*

Et flertal i Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at muligheden for at sikre klinten og udvikle områdets enestående natur i form af den prioriterede naturtype kalkoverdrev varetages ved at genindføre bestemmelsen i fredningsforslaget om en sprøjte- og dyrkningsfri bræmme på 25 meter fra klintekanten. Som følge heraf ændres formålsbestemmelsen og fredningsbestemmelsen i § 4 i overensstemmelse hermed.

Mindretallet (Jens Vibjerg og Knud N. Mathiesen) finder, at en dyrkningsfri bræmme er for indgribende og tilslutter sig fredningsnævnets afgørelse.

Et flertal af Miljø- og Fødevareklagenævnets medlemmer finder af hensyn til muligheden for fortsat at kunne dyrke arealet, bag bræmmen, at kun 10 meter af den mest kystnære del af 25 meter bræmmen skal være dyrknings-, gødsknings- og sprøjtefri m.v. på ejendommene matr.nr. 33d og 33e Holtug By, Holtug (lb.nr. 10).

Mindretallet (Pelle Andersen- Harild) finder, at den dyrkningsfri bræmme også for lb.nr. 10 skal fastholdes på 25 meter.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder ikke anledning til at genindsætte den af fredningsnævnet udtagne bestemmelse om sejlads med vandscootere m.v., som anmodet af Danmarks Naturfredningsforening.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at det er væsentlig betydning for oplevelsen af det ubrudte forløb langs klinten og af aktiviteterne i kridtbruddet på matr.nr. 34b, Sigerslev By, St. Heddinge, at stien føres ad stranden og via en trappe forbindes til stien på klintekanten, frem for den nuværende løsning, hvor publikum enten er nødt til at bruge en ca. 1 km lang omvej bag om kridtbruddet eller bruge virksomhedens adgangsvej til bruddet. Der er derfor indsat en bestemmelse, der muliggør en sådan løsning i fredningens § 8, stk. 5.

Efter anmodning fra [V1] har Miljø- og Fødevareklagenævnet vedtaget at ændre fredningsbestemmelsernes § 3, stk. 6 for at gøre processen om flyvning med paraglidere mere smidig.

Som følge af flertallets vedtagelse af fredningens afgrænsning, er veteranflyvepladsen på matr.nr. 36a, Holtug By, Holtug ikke længere omfattet af fredningen, hvorfor bestemmelserne herom er uaktuelle og udgår.

12.3 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse

Miljø og Fødevareklagenævnet ophæver Fredningsnævnet for Østsjællands afgørelse af 1. maj 2017 om at gennemføre fredning af Stevns Klint i Stevns Kommune.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse om at gennemføre fredning af Stevns Klint i Stevns Kommune på følgende ejendomme, der er afgrænset som vist på det medfølgende fredningskort, og som helt eller delvist omfatter følgende matrikelnumre:

Holtug By, Holtug:

del af 20b, del af 20h, del af 20k, del af 20i, del af 21d, del af 21e, 22g, del af 22f, del af 22h, del af 32e, del af 32f, del af 33d, del af 33e, del af 33f, del af 33g, del af 33i, del af 34a, del af 35b, del af 36a, del af 36d,

Sigerslev By, St. Heddinge

del af 17d, del af 19c, del af 19d, del af 21a, del af 21d, del af 24b, 24c, 24h, del af 25c, del af 25e, del af 25h, del af 32c, del af 34b, del af 63c, 66

Tommestrup By, St. Heddinge

del af 3b, del af 3f, del af 3n, del af 4d, del af 4f, del af 10b, del af 10d, del af 11a, del af 11b, 12c, del af 15a, del af 18a, del af 20a, 36a, 36b, 33a, 33b, 37

Højerup By, Højerup

del af 3c, del af 3d, del af 3e, del af 3q, del af 3r, del af 3t, del af 3ø, del af 4a, del af 4f, del af 22a, del af 25b, del af 26f, del af 26g, del af 27a, del af 31, del af 36, del af 41a, 41b, del af 42, 44

Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge

del af 23a, del af 24c, 24e, 24r, 24t, 24v, 26i, 27b, 27c, 27g, 28b, del af 32a, del af 34, 62, 70a, 70b, del af 7000c, del af 7000x

samt i alt 11,18 ha umatrikulerede arealer.

Fredningen af Stevns Klint gennemføres med følgende bestemmelser, som herefter gælder for fredningen:

§ 1 Fredningens formål

1. At sikre og bevare områdets geologiske værdier af enestående, universel betydning.
2. At bevare og fremme områdets karakteristiske naturtyper for at skabe et artsrigt plante- og dyreliv, herunder særligt de naturtyper og arter, som er knyttet til naturtypen næringsfattigt kalkoverdrev.
3. At sikre områdets helt særegne kulturhistoriske værdier som er knyttet til klinten.
4. At sikre og understøtte relevante formidlings- og forskningsmæssige tiltag med udgangspunkt i de unikke, stedlige værdier og samspillet mellem dem.
5. At sikre offentligheden god tilgængelighed til den geologiske verdensarv samt til den særlige kulturarv og natur via et sammenhængende, kystnært stiforløb, Stevns Klint Trampesti.
6. At sikre og forbedre de rekreative værdier - herunder oplevelser, der er knyttet til klinten, naturen, verdensarven samt udsigten over havet.
7. At sikre en generel bæredygtighed og bred forankring i udforskningen, forvaltningen, publikumsadgangen og formidlingen af områdets natur- og kulturværdier.
8. At medvirke til at sikre, at naturtyper og arter, som er omfattet af Natura 2000-beskyttelse, har en gunstig bevaringsstatus.

§ 2 Fredningsområdet

Fredningsområdet afgrænses som vist på medfølgende fredningskort.

Det fredede område afgrænses i øst-vestlig retning mod vandet af linjen for højeste daglige vandstand til 25 meter fra klinteoverkanten ind i landet som vist på fredningskortet og forløber i nord-sydlig retning langs Stevns Klint fra den sydlige del af matr.nr. 36a, Holtug By, Holtug i nord til Rødvig i syd. Visse offentligt ejede arealer er omfattet af fredningen i større omfang. Enkelte steder er alene klinteprofilen og klinteoverkanten omfattet af fredningen. I det omfang det nye stiforløb i den ubrudte Stevns Klint Trampesti fra matr.nr. 36a, Holtug By, Holtug til Rødvig ligger uden for fredningsområdet, er denne sti også omfattet af fredningen. Det samme gælder eksisterende og nye tilslutningsstier, der er vist på fredningskortet. Private haver er ikke omfattet af fredningen.

§ 3 Bevaring af området

Det fredede område skal bevares i sin nuværende tilstand, medmindre en tilstandsændring er tilladt eller påbudt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation.

§ 4 Arealernes drift og anvendelse

1. Der etableres en i udgangspunktet 25 meter bred bræmme fra klintekanten og ind i land. De omfattede arealer i bræmmen må ikke opdyrkes, gødskes, sprøjtes, kalkes eller omlægges. Fredningsnævnet kan dog i særlige tilfælde dispensere til brug af bekæmpelsesmidler i forbindelse med bekæmpelse af invasive arter. Følgende matrikler er undtaget fra dette forbud: matr.nr. del af 3d, del af 41a, del af 36, del af 42, del af 31, del af 3a, del af 3q, 41b, 44, Højerup By, Højerup.
2. Plejemyndigheden kan foretage mindre foranstaltninger som f.eks. flytning af stien, fældning af træer med mere af blandt andre sikkerhedsmæssige hensyn.
3. Plejen tilrettelægges, så særligt naturtypen næringsfattigt kalkoverdrev fremmes. Den nærmere naturpleje tilrettelægges i en plejeplan, jf. § 9.
4. På arealerne inden for fredningen må der ikke plantes træer eller buske, og arealerne må ikke tilplantes med udsigtshæmmende afgrøder.
5. Eksisterende træer og buske på klintekanten kan bevares med hjemmehørende arter. Plejemyndigheden sikrer udsigtskiler passende steder. Den nærmere drift og vedligeholdelse fastlægges i plejeplanen.
6. Flyvning er ikke tilladt med udgangspunkt fra fredningsområdet. Undtaget herfra er flyvning med paraglidere og lignende ikke-motoriserede luftfartøjer med udgangspunkt fra udpegede strækninger på klinten. Plejemyndigheden udpeger i samarbejde med [V1] disse flyvestrækninger, som kan flyttes under hensyn til fuglenes yngleaktiviteter i området.
7. Rappelling/klatring er ikke tilladt inden for fredningsområdet undtagen i særlige tilfælde med plejemyndighedens godkendelse.

§ 5 Byggeri

1. Der må ikke etableres nye boliger i fredningsområdet, hverken i eksisterende bebyggelse eller som nybyggeri.
2. Der må ikke opføres anden ny bebyggelse såsom skure, boder og jagthytter. Forbuddet omfatter tillige legefaciliteter, terrasser, drivhuse og andre indretninger uden tilknytning til den eksisterende bebyggelse. Fredningen er ikke til hinder for, at sådanne konstruktioner kan opføres på de udpegede arealer omfattet af særbestemmelser.
3. Om- og tilbygninger til eksisterende bebyggelse kan kun ske efter fredningsnævnets godkendelse. Fredningen er ikke til hinder for indvendig ombygning af eksisterende bygninger.
4. Bygninger, som er nødvendige for landbrugsdriften, kan opføres i tilknytning til eksisterende bebyggelse efter forudgående

godkendelse af fredningsnævnet for så vidt angår byggeriets udformning, størrelse, placering og materialer. Fredningen er ikke til hinder for opførelse af nødvendige primitive læskure til husdyr.

5. Byggeri skal tilpasses den eksisterende bebyggelse og det omkringliggende landskab.

§ 6 Øvrige faste konstruktioner og anlæg

1. Der må ikke etableres anlæg og konstruktioner som f.eks. tårne, jagtstiger, hochsitze, vindmøller, solcelleanlæg, tankanlæg, transformerstationer og master. Der må ikke føres ledninger/kabler i luftlinje over det fredede areal.
2. Udvendig belysning må kun etableres som nedadrettet belysning og kun i tilknytning til boliger, driftsbygninger, besøgscentre og museer, formidlingsmæssige institutioner, restaurationer og lignende.
3. Uden for have- og gårdspladsarealer må der ikke anbringes faciliteter til overnatning som campingvogne, mobile homes eller lignende. Teltslagning må ikke finde sted uden for de områder, der i plejeplanen, jf. § 9, udlægges til primitive overnatningspladser.
4. Fredningen er ikke til hinder for sædvanlig hegning, såsom lette trådhegn og lignende. Hegn, som ved deres højde eller udseende ændrer væsentligt ved landskabsbilledet, er ikke tilladt. Hegnene må ikke være hindrende for offentlighedens adgang til at færdes på fredningens stier. Plejemyndigheden afgør, hvorvidt hegning er hindrende for offentlighedens færdsel.
5. Informationstavler og øvrige museale formidlingselementer til formidling af fredningen, natur- og kulturværdier kan opsættes med plejemyndighedens godkendelse. Informationstavler om færdsel opsættes på foranledning af plejemyndigheden. Eksisterende lovlig skiltning kan fastholdes.
6. Fredningen er ikke til hinder for etablering af de nødvendige foranstaltninger i forbindelse med pleje, anlæg af stier mv. som for eksempel stenter, overgange over diger, klaplåger, drikkeanlæg til dyr og lignende.
7. Fredningen er ikke til hinder for etablering af faste, primitive overnatningspladser med shelters, p-pladser, toiletter samt ladestandere til elbiler og -cykler mv. på de offentligt ejede arealer. Yderligere anlæg kræver fredningsnævnets tilladelse.
8. Fredningen er ikke til hinder for etablering af op til 4 anløbsbroer langs kysten. Fredningen er ikke til hinder for, at sådanne anløbsbroer med landanlæg anvendes rekreativt på en måde, som er i overensstemmelse med fredningens formål, eksempelvis til kano, robåde, kajaker og turbåde. En egentlig lystbådehavn er ikke tilladt efter fredningen.
9. Der må ikke etableres trapper eller nedgange fra klintekanten til for-

stranden. Der kan efter dispensation fra fredningsnævnet etableres offentligt tilgængelige trapper eller nedgange. Fredningen er ikke til hinder for etablering af de allerede godkendte trapper til stranden i Højerup og ved Stevns Fyrcenter. Eksisterende, lovlige trapper eller nedgange kan bibeholdes.

10. Deponering må ikke finde sted inden for fredningsområdet.

§ 7 Geologiske interesser

1. Indsamling af fossiler med kommercielt sigte er forbudt i hele fredningsområdet.
2. Det er tilladt private at samle fossiler til eget brug i de nedfaldne blokke på stranden. Undtaget er dog området neden for Højerup Kirke.
3. Det er forbudt at beskadige klintens lag ved brug af værktøj eller på anden måde, ligesom det er forbudt at fjerne eller beskadige fiskeleret.
4. Sikring og indsamlinger til forskning, formidling og undervisning kan ske efter forudgående tilladelse fra det for området geologisk ansvarlige, statsanerkendte museum og de berørte lodsejerne.
5. Bestemmelser vedrørende indsamling af fossiler og andet geologisk materiale samt bevaringsmæssig beskyttelse af særligt udsatte områder sker efter forskrifter anvist i plejeplanen. Ved identificering af geologiske forekomster af særlig videnskabelig eller udstillingsmæssig værdi, kan det for området geologisk ansvarlige, statsanerkendte museum nedlægge et øjeblikkeligt forbud mod indsamling.
6. Plejen af klinteprofilen fastlægges i en plejeplan, som revideres hvert fjerde år af plejemyndigheden med bidrag fra det for området geologisk ansvarlige, statsanerkendte museum. I plejeplanen kan udpeges områder til frilægning, hvor bevoksning, jord eller andre forhold truer eller skjuler de geologiske værdier.
7. Ved fund af danekræ henvises til gældende dansk lovgivning.

§ 8 Stier og offentlig adgang

1. Færdsel på Stevns Klint Trampesti er kun tilladt til fods. Færdsel på offentlige og private fællesveje og på stier på offentlige arealer følger gældende lovgivning. Hunde skal altid føres i snor.
2. De nye stier, der fremgår af fredningskortet, skal anlægges og afmærkes af plejemyndigheden inden for et år efter fredningens gennemførelse. Stevns Klint Trampesti lægges inden for 25 meter bræmmen og i sikkerhedsmæssig forsvarlig nærhed af klintens overkant, eller som angivet på fredningskortet.
3. Stevns Klint Trampesti kan flyttes inden for 25 meter bræmmen og i

umiddelbar nærhed af klintekanten. Tilslutningsstierne, der fremgår af fredningskortet, kan flyttes af plejemyndigheden efter aftale med berørte lodsejere uden fredningsnævnets godkendelse, hvis sikkerheds- eller færdselsmæssige hensyn taler for det. Et nyt stiforløb skal sikres ved tinglysning.

4. Plejemyndigheden kan etablere flere stier i området efter en nærmere planlægning og aftale med de respektive lodsejere. Stien over matr.nr. 40a og 38a Holtug by, Holtug, og på [A1] kan omlægges, hvis et sammenhængende, kystnært stiforløb til [A2] sikres ved tinglysning.
5. Der anlægges stiforløb på matr.nr. 66, Sigerslev By, St. Heddinge som føres frem mod klintefoden ved den nordlige del af matr.nr. 34b, Sigerslev By, St. Heddinge, hvor stien føres langs klintefoden og indtil 40 meter regnet fra vandkanten ved højeste vandstand, hvor der skal etableres en trappe, der kan forbinde stien fra stranden med stien, der etableres på klintekanten på matr.nr. 34b, Sigerslev By, St. Heddinge, hvor stien løber videre mod nord langs klintekanten. Trappen skal anlægges i overensstemmelse med beskrivelsen i Stevns kommunes ansøgning til Kystdirektoratet af 2. oktober 2017 om dispensation fra strandbeskyttelseslinjen til etablering af formidlingsstrappe, sikkerhedshegn med låger samt forbedring af eksisterende naturtrappe ved Sigerslev Kridtbrud, Stevns Klint med tilhørende ansøgningsmateriale. Fredningen tillægges bonusvirkning for trappen samt de øvrige faciliteter beskrevet i ansøgningen således, at der ikke skal indhentes dispensation fra strandbeskyttelseslinjen, jf. naturbeskyttelseslovens § 15, og at der ikke skal indhentes landzone- tilladelse, jf. planlovens § 35, stk. 1. Hvis det viser sig ikke at være teknisk muligt, at etablere trappen, skal plejemyndigheden med etablere et stiforløb over matr.nr. 34b, Sigerslev By, St. Heddinge, der kan forbinde strandstien og klintestien. Stiforløbet forelægges til godkendelse hos fredningsnævnet, der træffer afgørelse herom, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1. Stiforløbet vil være omfattet af fredningen og skal erstattes med 60 kr. pr. løbende meter.
6. Stier holdes farbare med passende klippet græs af en bredde på ca. en meter.
7. Plejemyndigheden har ansvar for at holde stierne åbne, tilgængelige, skiltede og synligt afmærkede i terrænet med stenter, klaplåger, færister eller lignende.
8. Regulering af færdsel og ophold beskrives i plejeplanen. Reguleringen kan eksempelvis bestå i at lede publikum uden om særligt sårbare områder af hensyn til verdensarven samt flora og fauna. Reguleringen sker i overensstemmelse med naturbeskyttelseslovens regler om offentlig adgang.

§ 9 Plejeplan

1. Stevns Kommune er plejemyndighed på de private og kommunalt ejede arealer. Den administrerende statslige myndighed er plejemyndighed på de statsejede arealer. Plejemyndigheden har ret til at udføre natur- og landskabspleje på privatejede arealer til opfyldelse af fredningens formål, jf. den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn.⁹
2. Plejemyndigheden udarbejder en plejeplan for det fredede område senest et år efter fredningens gennemførelse. Plejeplanen revideres herefter senest hvert fjerde år.
3. Plejeplanen udmønter fredningens formål og sikrer, at grundlaget for verdensarven understøttes.
4. Plejemyndigheden vurderer i forbindelse med udarbejdelse af plejeplanen nødvendigheden af opsætning af hegn for græssende dyr i relation til færdslen på Stevns Klint Trampesti og den nødvendige pleje.
5. Plejeplanen skal redegøre for plejeforanstaltninger og anlægsarbejder,
 - kan, ud over initiativer til natur- og landskabspleje, fastlægge placeringen af primitive publikumsforanstaltninger som borde, bænke og affaldskurve inden for de udpegede områder på fredningskortet,
 - kan indeholde forslag til opsætning af husdyrhegn, fangfolde og læskure til dyr,
 - kan fastlægge formidlings- og forskningstiltag inden for det fredede område,
 - kan indeholde bestemmelser om at frilægge områder på og ved klinten, hvis bevoksning, jord eller andre forhold truer eller skjuler de geologiske værdier.
 - kan fastlægge placeringen af primitive overnatningspladser efter aftale med de berørte lodsejere.
6. Plejemyndigheden kan foretage mindre foranstaltninger som for eksempel flytning af stien, fældning af træer med mere af blandt andre sikkerhedsmæssige hensyn.
7. Steder med bevoksning langs klinten eller i naturlige kløfter mv. plejes i henhold til nærmere forskrifter beskrevet i plejeplanen.

§ 10 Særbestemmelser for delområder

Delområdernes geografiske udstrækning fremgår af fredningskortet.

⁹ På fredningstidspunktet bekendtgørelse nr. 924 af 27. juni 2016 om pleje af fredede arealer og tilsyn.

1. Boesdal Kalkbrud

Hele området omfattes af fredningen. Området udlægges til formidling af den geologiske verdensarv, kulturhistorie og natur samt til kultur- og fritidsaktiviteter. Fredningen er ikke til hinder for, at der etableres et besøgscenter med tilhørende faciliteter, udsigtsplateau, trappe samt anløbsbro. Kommunen udarbejder under hensyntagen til fredningens formål en helhedsplan for området med et stiforløb, besøgscenter og tilhørende faciliteter. Stiforløbet gennem bruddet anlægges af plejemyndigheden og kan flyttes frit inden for området uden fredningsnævnets godkendelse.

2. Stevns Fyrcenter

Hele området omfattes af fredningen. Området udlægges til formidling af kulturhistorie som Den Kolde Krig og fyr- og søfartshistorie, fugletræk, den stedlige flora og fauna samt til kultur- og fritidsaktiviteter. Kommunen udarbejder en helhedsplan for området. Fredningsnævnet skal godkende helhedsplanen, jf. dog § 6, stk. 9.

3. Mandehoved - Stevns Naturcenter

Hele området omfattes af fredningen. Området udlægges til formidling af fugletræk, den stedlige flora og fauna, Den Kolde Krig samt til rekreativ udfoldelse. Fredningsforslaget er ikke til hinder for overnatningsmuligheder som eksempelvis naturovernatning og teltslagning, samt efter fredningsnævnets nærmere godkendelse, udsigtsplateauer, madpakkehus og lignende.

4. Holtug Kridtbrud

Hele området omfattes af fredningen. Området udlægges til formidling af den geologiske verdensarv, kulturhistorie og den stedlige flora og fauna samt til rekreativ udfoldelse.

§ 11 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke strider mod fredningens formål, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

§ 12 Ophævelse af eksisterende fredning

Overfredningsnævnets afgørelse af 28. juni 1957 om fredning af Stevns Klint Sti ophæves med gennemførelsen af nærværende fredning.